

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародного менеджменту

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Галузь знань

Спеціальність

Міжнародні економічні відносини

29 «Міжнародні відносини»

292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Подолання бідності як чинник глобального економічного зростання»

здобувача Лавріненка Нікіти Вадимовича

Науковий керівник: к.е.н., Грищенко Наталія Вячеславівна

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: к.е.н., доцент Бурмака М.О.

(підпис)

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародного менеджменту

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Міжнародні економічні відносини

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

29 «Міжнародні відносини»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

292 «Міжнародні економічні відносини»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

С.І.Ткаленко

М.О.Бурмака

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

20__ р.

20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Ларвіненко Н.В.

(прізвище, ім'я, по батькові)

очної (денної) форми навчання

очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Подолання бідності як чинник глобального економічного зростання»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "____" _____ 20__ р. № ____

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

українських та зарубіжних статистичних та аналітичних ресурсах (ЗУ, монографії, офіційні сайти міжнародних організацій, компаній та ін.).

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БІДНОСТІ У СВІТІ
Розділ 2	АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ТА ОЦІНКА РІВНЯ БІДНОСТІ У СВІТІ
Розділ 3	ПРОБЛЕМИ БІДНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Об'єкт дослідження:	кількісні та якісні показники бідності в Україні та світі.
Предмет дослідження:	теоретичні та практичні підходи до подолання бідності в світі та Україні.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	грунтовне дослідження світового рівня бідності та рівня бідності в Україні під впливом повномасштабної війни з метою подальшої розробки шляхів боротьби з бідністю у всьому світі та в Україні.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	1. Розкрити сутність, природу та причини виникнення бідності у світі; 2. Здійснити дослідження методологічних засад вимірювання рівня бідності.
У розділі 2	1. Оцінити світовий рівень бідності: глобальні індикатори рівня бідності у світі; 2. Проаналізувати вплив бідності на розвиток країн світу; 3. Вивчити процес зростання рівня бідності в Україні як наслідок
у розділі 3	1. Дослідити стратегії подолання бідності в світі на прикладі країн ЄС; 2. Здійснити аналіз політики подолання бідності в Україні та визначити напрямки її оптимізації.

**Завдання підготував
науковий керівник**

Грищенко Н.В.

(підпис)

«____» _____ 20__ р.
Лавріненко Н.В.

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис)

«____» _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 58 сторінок, 2 таблиці, 12 рисунків, список використаних джерел з 48 найменувань.

«Подолання бідності як чинник глобального економічного зростання»

Об'єктом дослідження є кількісні та якісні показники бідності в Україні та світі.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні підходи до подолання бідності в світі та Україні.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – ґрунтовне дослідження світового рівня бідності та рівня бідності в Україні під впливом повномасштабної війни з метою подальшої розробки шляхів боротьби з бідністю у всьому світі та в Україні. Відповідно до мети, завдання визначено: розкрити сутність, природу та причини виникнення бідності у світі; здійснити дослідження методологічних засад вимірювання рівня бідності; оцінити світовий рівень бідності: глобальні індикатори рівня бідності у світі; проаналізувати вплив бідності на розвиток країн світу; вивчити процес зростання рівня бідності в Україні як наслідок повномасштабної війни; дослідити стратегії подолання бідності в світі на прикладі країн ЄС; здійснити аналіз політики подолання бідності в Україні та визначити напрямки її оптимізації.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані результати дослідження, на базі якого було сформульовано ряд висновків та пропозицій щодо удосконалення та оптимізації підходів до подолання бідності в Україні та по всьому світу, зокрема, можуть бути використані як на національному, так і наднаціональному (міжнародному) рівнях та імплементовані у практику діяльності світових установ як зі сторони регулювання процесів бідності та їх подолання, так і на рівні будь-якої країни.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2022-2023 рр.

Рік захисту роботи: 2023 р.

Ключові слова: бідність, глобальні індикатори, вимірювання бідності, повномасштабна війна, чинники бідності, міжнародні організації, політика подолання бідності.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

Лавріненко Н.В.
на тему «Подолання бідності як чинник глобального економічного
зростання»

1. Обґрунтування актуальності обраної теми, витриманість логічного ланцюга тема-об'єкт-предмет-мета-завдання-висновки, відповідність побудови роботи її назві, взаємозв'язок назв розділів та підрозділів (0-10 балів): **10б.**

2. Рівень аналізу та повноти розгляду теоретичних концепцій, понятійного апарату досліджуваної предметної галузі; якість аналізу бібліографічних джерел; достатність глибини теоретичних досліджень за темою; цінність теоретичних висновків (0-10 балів): **10б.**

3. Якість та глибина проведених досліджень, застосування аналітичних розрахунків, якісного та кількісного аналізу, відповідність методів і засобів досліджень меті й завданням дослідження, коректність інтерпретації результатів дослідження (0-15 балів): **15б.**

4. Оцінка результатів досліджень; обґрунтування напрямів, наявність альтернативних підходів до вирішення досліджуваної проблеми, можливість впровадження результатів дослідження, рівень обґрунтування запропонованих рішень (0-15 балів): **13 б.**

5. Чіткість, обґрунтованість, практичне значення, можливість реалізації висновків (0-10 бал.): **10б.**

6. Оформлення роботи та дотримання графіку виконання БДР (0-10 балів): **7 б.**

7. *Позитивні сторони дипломної роботи: у КБР автор досліджує різні теоретичні і практичні підходи до вимірювання рівня бідності у світі, аналізує можливі наслідки повномасштабної війни в Україні у контексті впливу на рівень бідності українців, пропонує власні ідеї впливу на сучасну кризову ситуацію і можливі шляхи подолання бідності в Україні.*

8. *Недоліки роботи: мали місце певні неточності та недотримання графіку виконання роботи.*

Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи (0-70 балів): **65 б.**

Допущення КБР до захисту перед ЕК – робота до захисту перед ЕК допущена

Науковий керівник доцент кафедри міжнародного менеджменту, к.е.н.

Грищенко Н. В.

“5” червня 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БІДНОСТІ У СВІТІ	7
1.1. Сутність, природа та причини виникнення бідності у світі	7
1.2. Методологічні засади вимірювання рівня бідності	12
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ТА ОЦІНКА РІВНЯ БІДНОСТІ У СВІТІ	20
2.1. Оцінка світового рівня бідності: глобальні індикатори рівня бідності у світі	20
2.2. Аналіз впливу бідності на розвиток країн світу	28
2.3. Зростання рівня бідності в Україні як наслідок повномасштабної війни	32
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ БІДНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	38
3.1. Стратегії подолання бідності у світі на прикладі країн ЄС	38
3.2. Політика подолання бідності в Україні та напрямки її оптимізації	44
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ДОДАТКИ.....	59

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

COVID-19 – Коронавірусна інфекція

GHI – глобальний індекс голоду

ВВП – Валовий внутрішній продукт

ВНД – Валовий національний дохід

Євростат – статистична організація Європейської Комісії

ЄС – Європейський Союз

ІББ – Індекси багатовимірної бідності

ІЛР – індекс людського розвитку

МВФ – Міжнародний валютний фонд

МОП – Міжнародна організація праці

МРЗП – рівень мінімальної заробітної плати

НАН – Національна академія наук України

ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ПКС – паритет купівельної спроможності

ПРООН – Програма розвитку ООН

ЦСР – цілі сталого розвитку

ВСТУП

Актуальність теми. Бідність є глобальною проблемою, яка стосується країн усього світу. Хоча деякі країни зробили значний прогрес у зниженні бідності, існують інші регіони, де бідність залишається поширеною і суттєво впливає на якість життя мільйонів людей. Вона позначається на всіх сферах життя людей, включаючи доступ до освіти, охорони здоров'я, належного житла та харчування. Подолання бідності є ключовим фактором для забезпечення людського розвитку, рівних можливостей і поліпшення якості життя. Високий рівень бідності в країні означає, що значна частина населення не має достатніх ресурсів для споживання товарів і послуг, що обмежує ринки та інвестиції. Подолання бідності сприяє створенню стабільного економічного середовища та росту.

Високий рівень бідності може призвести до соціальної нестабільності, нерівності та конфліктів. Нерівність у доступі до ресурсів та можливостей може сприяти напруженості в суспільстві. Боротьба з бідністю сприяє підтримці соціальної стабільності та миру. Так, Україна має значну кількість людей, які живуть за межею бідності та зазнають значних труднощів у забезпеченні базових потреб, таких як харчування, житло, освіта та охорона здоров'я. В їх числі, діти з бідних сімей, що мають менші можливості для освіти, це обмежує їхні шанси на успіх у майбутньому. Боротьба з бідністю сприяє забезпеченню рівних можливостей для всіх дітей отримати якісну освіту. Тож тема подолання бідності в світі є надзвичайно актуальною і важливою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання боротьби з бідністю вивчається науковцями та організаціями з усього світу, зокрема, можна виділити таких вітчизняних та зарубіжних вчених: Борецька Н., Крапівіна Р., Тхомсон С.; Колос Же.; Єветовіц Т., Азеведо Жоао Педро, Александров Є.Л., Александрова

О.Є., Бурлай Т.В., Дмитрук Д.А., Костриця В.І., Левін Р.Я., Гуцол Н.А., Лібанова Е. М., Тютюнник С. В., Фокіна-Мезенцева К. В., Чуприна О. О., Шеховцова А.Ю.

Мета та завдання. Метою роботи є ґрунтовне дослідження світового рівня бідності та рівня бідності в Україні під впливом повномасштабної війни з метою подальшої розробки шляхів боротьби з бідністю у всьому світі та в Україні.

Завданнями дослідження є:

- розкрити сутність, природу та причини виникнення бідності у світі;
- здійснити дослідження методологічних засад вимірювання рівня бідності;
- оцінити світовий рівень бідності: глобальні індикатори рівня бідності у світі;
- проаналізувати вплив бідності на розвиток країн світу;
- вивчити процес зростання рівня бідності в Україні як наслідок повномасштабної війни;
- дослідити стратегії подолання бідності в світі на прикладі країн ЄС;
- здійснити аналіз політики подолання бідності в Україні та визначити напрямки її оптимізації.

Об’єкт дослідження – кількісні та якісні показники бідності в Україні та світі.

Предметом виступають теоретичні та практичні підходи до подолання бідності в світі та Україні.

Методи дослідження: аналіз даних, соціологічні дослідження, індукції, дедукції та порівняння, експертної оцінки та ін.

Практична значимість. Отримані результати дослідження, на базі якого було сформульовано ряд висновків та пропозицій щодо удосконалення та оптимізації підходів до подолання бідності в Україні та по всьому світу, зокрема, можуть бути використані як на національному, так і наднаціональному (міжнародному) рівнях та імplementовані у практику діяльності світових установ

як зі сторони регулювання процесів бідності та їх подолання, так і на рівні будь-якої країни.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою послужили дані, опубліковані в науковій та періодичній пресі, дані офіційної статистики (статистичні та аналітичні Звіти Міжнародної та Державної служб статистики, Інституту оподаткування та економічної політики та ін.), розробки в досліджуваній області зарубіжних і вітчизняних фахівців.

Структура роботи. Робота налічує 58 сторінок та складається зі списку умовних позначень, вступу, трьох розділів з підрозділами, висновків та списку використаних джерел з 48 найменувань. В роботі 13 рисунків та 2 таблиці.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БІДНОСТІ У СВІТІ

1.1. Сутність, природа та причини виникнення бідності у світі

З появою соціальних держав сьогодні бідні верстви населення в західних країнах живуть незрівнянно краще, ніж у вікторіанські часи. Соціальний склад бідних верств населення змінювався з часом, наприклад у Великій Британії у 1970-х і 1980-х роках це були пенсіонери та самотні батьки, а у 1980-х це були головним чином багатодітні сім'ї. Сьогодні бідність дедалі ширше визнається як глобальне явище. Потреба у порівнянні на міжнародному рівні показників бідності стала ще більш нагальною у контексті Порядку денного у сфері сталого розвитку на період до 2030 року. Крім того, нещодавня економічна криза висвітлила необхідність отримання надійних та своєчасних статистичних даних для міжнародного моніторингу та вироблення національної політики скорочення бідності [41].

Бідність – це характеристика об'єктивних умов життя, а й суб'єктивний стан. Тому можна говорити про відносну бідність, яка визначається суттєвим розшаруванням суспільства та суб'єктивними переживаннями, пов'язаними з цим розшаруванням. Значну роль розшаруванні суспільства грає збільшується розрив рівнях оплати праці та рівень доступності до неформальних джерел доходів. Бідність можна описати і через наявні відносні порівняння: людина вважається бідною, якщо в неї не вистачає грошових ресурсів для повноцінного раціону харчування, оплати житла та послуг, для життєдіяльності у тій соціальній групі, до якої вона себе відносить.

За даними Групи Світового банку, бідність – це «виражене зниження добробуту» [19]. Бідні – це ті, хто не має достатньо коштів, або рівень споживання яких недостатній для того, щоб помістити їх вище за якийсь відповідний мінімальний поріг.

Бідність також може бути прив'язана до певного типу споживання, наприклад, у людей може не бути вдома продовольства, або належного стану здоров'я. Ці вимірювання часто можуть бути виміряні безпосередньо, наприклад шляхом вимірювання рівня гіпотрофії або грамотності.

Вчені та практики використовують кілька підходів до розуміння того, що таке бідність. Підходи змінювалися разом із бідністю як явищем, сьогодні прийнято говорити про абсолютну, відносну та суб'єктивну бідність. Економісти, як правило, говорять про абсолютну бідність (нестачі грошей для покупки найнеобхіднішого – їжі та одягу). Такий тип бідності виявляється у вартості споживчого кошика. Цей підхід до оцінки бідності використовується, наприклад, в Україні та США.

Соціологи ж кажуть про відносну бідність. На їхню думку, бідність – це не лише брак необхідних грошей та ресурсів, щоб купити одяг та їжу, сплатити послуги, бідний – це не просто той, хто не має доступу до їжі, але хто обмежений за якістю харчування.

Найширший підхід до добробуту (і бідності) наголошується на можливості людини функціонувати в суспільстві. Часто бідні не мають ключових можливостей. У них може не бути відповідного рівня доходу чи освіти, або вони не мають достатнього здоров'я, або відчують свою безпорадність і відсутність політичних свобод.

Щодо різновидів бідності, виокремлюють такі три види: активну, пасивну та паразитичну (рис. 1.1).

активна	пасивна	паразитична
• передбачає використання в основному власних ресурсів. Населення, для якого така форма бідності властива, може подолати цей стан, збільшивши кількість ресурсів	• пов'язана з використанням переважно власних ресурсів, але обмежених через певні обставини: інвалідність, проживання в регіоні, де сталися природні чи техногенні катастрофи, в депресивному населеному пункті тощо	• пов'язана з використанням ресурсів інших людей, груп, суспільства. Така бідність є соціальною девіацією і виражається у деструктивних формах поведінки: бродяжництво, жебракування, алкоголізм, крадіжки та інші майнові злочини тощо

Рисунок 1.1 – Види бідності за Р. М. Ключник

Джерело: розроблено автором на основі [33;32]

За іншим підходом, більш загальним, розрізняють абсолютну та відносну бідність. Терміном «абсолютна бідність» зазвичай позначають відсутність ресурсів, необхідних для виживання. Термін «відносна бідність» оцінює рівень споживання нужденних з урахуванням прийнятих у суспільстві середніх стандартів споживання. У цьому сенсі бідність інтерпретується як аспект соціальної нерівності чи соціальної справедливості, жити в бідності означає «бути позбавленим можливостей, які відкриті іншим людям у цьому суспільстві».

Прийнято виділяти три ступені абсолютної бідності:

1. Злидні, найглибша гостра бідність. Це ті, хто стоїть на межі постійного недоїдання, а то й голоду за межею найнижчого рівня. У сьогоdnішній обстановці умовним показником такої грані можна вважати вартість найпростішого набору продуктів харчування, що входять до офіційного прожиткового мінімуму.

2. Потреба, середня бідність. У цих групах зазвичай немає регулярного недоїдання, але не оновлюється одяг та взуття, немає коштів на лікування, відпочинок тощо.

3. Незабезпеченість, чи недостатня забезпеченість, помірна бідність. Звісно, кількісні кордони, що виражаються у грошах, досить умовні. У таких

умовах люди більш менш калорійно їдять (хоча їхній раціон аж ніяк не збалансований і їхнє харчування не можна вважати здоровим), якимось оновлюють одяг, лікуються, відпочивають.

В економічній психології під час аналізу ставлення до бідності виділяють три групи причин бідності:

- структуральні (відповідальність покладається на екстремістське суспільство, погане управління та економічні сили);
- індивідуалістичні чи особистісні (відповідальність за бідність покладається на поведінку та риси особистості бідних);
- фаталістичні (причина бідності бачиться в удачі та поворотах долі).

Бідність є наслідком різноманітних та взаємопов'язаних причин, які об'єднують у такі групи (рис. 1.2).

На сучасному етапі основні причини виникнення такої глобальної проблеми, як бідність, часто узагальнюють в 3 групи: соціальні, економічні та політичні.

Економічні: безробіття; нестача робочих місць; низький рівень доходів; недостатнє фінансування соціальних програм.

Соціальні: значну кількість утриманців у домогосподарствах; неповні сім'ї; некваліфікована робоча сила; природний характер катаклізмів.

Політичні: воєнні конфлікти; розпад країни, розрив міжрегіональних зв'язків, що склалися, порушення владної вертикалі.

Грошовим еквівалентом відносних злиднів є рівень доходів. Наприклад, за допомогою обстежень домогосподарств визначено, що бідність у Євросоюзі – це 40–60% медіанного доходу сім'ї для однієї людини.

Експерти також говорять про суб'єктивну бідність на основі думок самих людей про те, що таке бути бідним. Протягом 40 років Інститут Геллапа (США) вивчав відповіді на запитання: «Яка мінімальна сума грошей необхідна сім'ї з чотирьох осіб – подружжю з двома дітьми, щоб прожити тиждень?» Результати показали, що у США протягом останніх 25 років середня сума грошей зросла на

50%, а за 40 років середня сума доходу у відповідях збільшувалася точно пропорційно до збільшення фактичних середніх доходів жителів США.

Регіонально-географічні

- нерівномірний розвиток регіонів

Економічні

- безробіття
- низька заробітна плата
- низька продуктивність праці
- неконкурентоспроможність галузі

Соціально-медичні

- інвалідність
- старість
- високий рівень захворюваності

Демографічні

- неповні сім'ї
- велика кількість утриманців у сім'ї

Освітньо-кваліфікаційні

- низький рівень освіти
- недостатня професійна підготовка

Політичні

- військові конфлікти
- вимушена міграція

Рисунок 1.2 – Причини виникнення бідності

Джерело: розроблено автором на основі [34;35]

Суб'єктивна «риса бідності» ніде не використовується як офіційний рівень бідності: влада більше схильна довіряти звичним «калоріям», «споживчому кошику» та «середньому доходу».

Якщо говорити про найбільш бідний південь світу, основна проблема – абсолютна бідність, тобто нестача їжі, одягу та роботи. В інших країнах бідність – це частина загальної проблеми: нерівності. Основою відносної бідності є нерівність доходів, а також нерівність доступу до освіти, медицини, ринку праці.

1.2. Методологічні засади вимірювання рівня бідності

Як зазначається в Посібнику з вимірювання бідності від ООН [41], бідність слід вимірювати з цілого ряду різних причин. По-перше, показники бідності дають уявлення про масштаби проблеми та висвітлюють її більш рельєфно – завдяки їм проблема бідності зберігає своє місце у політичному порядку денному.

По-друге, показники бідності необхідні виявлення малозабезпечених груп населення і вогнищ бідності і потім вироблення належних адресних заходів політики. Для цих цілей потрібні дезагREGOVANІ статистичні дані, що дозволяють виявляти групи населення, які піддаються більш високому ризику бідності, зокрема в силу індивідуальних особливостей, складу сім'ї, місця проживання тощо.

Існує також потреба в динамічних показниках, що дозволяють відстежувати ситуацію з бідністю часу та виявляти групи людей, які живуть в умовах бідності протягом тривалих періодів. Таким чином, якісна статистика бідності необхідна для моніторингу ситуації та оцінки результатів заходів, що вживаються, і зокрема для оцінки ефективності заходів політики, програм і проєктів, що здійснюються в першу чергу в інтересах незаможних.

Одразу варто відвести окрему увагу і такому нормативному акту на національному рівні, як Методиці комплексної оцінки бідності [38], затвердженій

в 2017 р. в Україні. В даній Методиці представлено порядок розрахунку показників для оцінки бідності за різними критеріями, з прикладами розрахунків за 2015 р., а саме:

- визначення та розрахунок межі монетарної бідності;
- визначення та розрахунок межі немонетарної бідності;
- визначення та розрахунок рівня бідності;
- розрахунок дефіциту доходів бідного населення та глибини бідності.

Іншим розділом в Методиці представлено аналіз бідності у розрізі груп населення, типів домогосподарств і типів поселень.

Цілями виміру рівня бідності можна зазначити наступні:

- порівняння бідності різних домогосподарств, регіонів країни;
- порівняння бідності в динаміці;
- порівняння бідності між країнами;
- моніторинг бідності;
- визначення стратегії скорочення бідності;
- оцінка впливу стратегії скорочення бідності.

Існують різні підходи до вимірювання бідності (рис. 1.3).

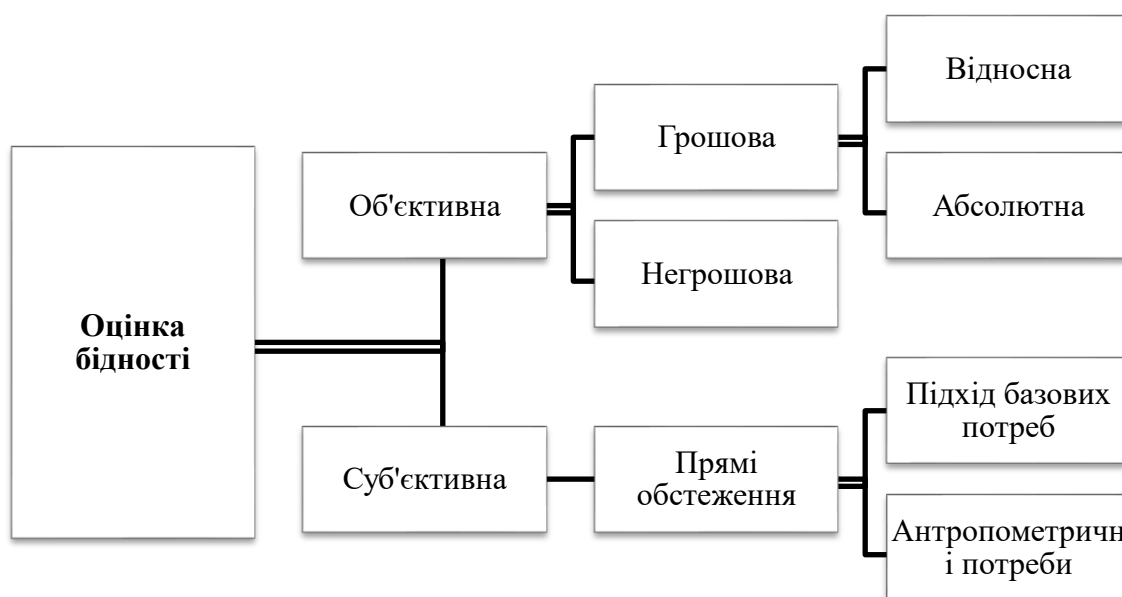


Рисунок 1.3 – Підходи до оцінки рівня бідності за даними Групи Світового банку

Джерело: розроблено автором на основі [19]

Так, в загальноприйнятій практиці на міжнародному рівні рівень бідності визначається групами показників, що описують бідність як економічне явище, та які найчастіше поєднують у 2 групи: порогові показники та показники масштабу бідності. Так, споживчий кошик є пороговим показником, що характеризує приблизний необхідний асортимент товарів та продуктів підтримки життя індивіда. До порогових показників також належить і прожитковий мінімум. Прожитковий мінімум – вартісна оцінка споживчого кошика, що включає ще обов'язкові платежі та збори.

Так само в оцінці рівня бідності на території країни немало роль відіграє рівень мінімальної заробітної плати (МРОТ), що затверджується державою. Деякі показники масштабу бідності можна розрахувати за формулою Дж. Фостера, Дж. Грієра та Е. Торбеке. Зокрема, коефіцієнт бідності; індекс глибини бідності; індекс гостроти бідності

Ступінь нерівності доходів населення допоможе оцінити такий показник, як коефіцієнт Джині. Значення цього коефіцієнта коливається від 0 до 1, де 0 – відсутність нерівності, 1 – найвища ступінь нерівності. Коефіцієнт Джині можна розрахувати за формулою Брауна або за формулою Джині, а також використовуючи криву Лоренца (графік, за допомогою якого можна визначити ступінь нерівності у розподілі доходу у суспільстві).

Деякі дослідники, такі як Е.М. Лібанова, С. В. Тютюнник, М.Є. Родіонова та ін. [27;44;40] у своїх роботах до основних індикаторів оцінки бідності також зараховують профіль бідності, ресурси домогосподарств і дефіцит грошових доходів.

Профіль бідності – показник, що характеризує склад бідного населення, з огляду на такі ознаки як демографічний і територіальний. При аналізі цього показника економісти виявляють групи населення, які найчастіше схильні до ризику потрапляння до бідних, і визначають склад контингенту бідних. Це дозволяє визначити причинні фактори, ризики і розробити найефективніші заходи щодо підтримки бідних шляхом поліпшення заходів соціальної політики, а також

викорінення проблеми бідності як такої. Наявні ресурси домогосподарств – загальна сума грошових доходів домогосподарств, натуральних надходжень та залучених коштів, таких як дотації та пільги у натуральному вираженні. Дефіцит наявних доходів – це показник, вимір якого відбувається у грошовому вираженні, визначальний суму коштів, необхідну виплати кожному домогосподарству, щоб наявні ресурси цього домогосподарства досягли рівня встановленого прожиткового мінімуму.

Пропонуємо згрупувати показники вимірювання бідності на основі вищевикладеного матеріалу та певних джерел інформації (рис. 1.4).

межа крайньої форми бідності	• вартісний поріг доходу (витрат), нижче якого задоволення основних потреб людини неможливе
рівень бідності	• питома вага сімей (домогосподарств), у яких рівень споживання доходів на одну особу є нижчим від визначеної межі бідності
глибина бідності	• відхилення величини доходів (витрат) бідного населення від визначеної межі бідності
середній дефіцит доходу бідного населення	• сума коштів, яких у середньому не вистачає одному бідному до визначеної межі бідності. Показник демонструє наскільки одна людина є бідною відносно прийнятої межі бідності
сукупний дефіцит доходу бідного населення	• це сума коштів, яких не вистачає бідному населенню країни в цілому до визначеної межі бідності

Рисунок 1.4 – Показники комплексної оцінки бідності

Джерело: розроблено автором на основі джерел [26;47]

Продовжуючи розглядати інтегровані показники, не можна оминати увагою індекс людського розвитку (ІЛР), який точніше, ніж ВВП, демонструє проблему бідності саме крізь призму розвитку людського потенціалу. Він враховує [22]:

- 1) очікувану тривалість життя;

2) середню тривалість навчання (schooling) та очікувану тривалість навчання;

3) валовий національний дохід на душу населення за паритетом купівельної спроможності (в доларах США). Цей показник дозволяє «відійти» від фіксації уваги безпосередньо на матеріальній складовій життя громадян.

Крім вищезазначених підходів до вимірювання бідності на національному та міжнародному рівнях, існують офіційно розроблені та затверджені підходи глобального виміру, що закріплені в Керівництвах та Методиках ООН [41;42;45], що постійно оновлюються. Так, розглянемо коротко кожний з документів.

Поглиблений огляд суб'єктивних показників бідності від ООН та Економічної та Соціальної Ради, ECE/CES/2022/9 [45]

В даному огляді розглядаються концепції та методи вимірювання суб'єктивної бідності. У документі узагальнюється досвід національних статистичних управлінь та міжнародних організацій у вимірі суб'єктивної бідності та позначено проблеми та виклики. Пропонується подальша робота щодо розширення використання суб'єктивних показників бідності та створення умов для міжнародних зіставлень у цій галузі.

В документі зазначено, що дані про бідність мають бути основою для розробки та оцінки соціальної політики. Нині, як у національному, і міжнародному рівні, домінуючу роль цьому відіграють звані об'єктивні показники бідності. Національні статистичні управління належать до підготовки таких даних як до пріоритетного завдання. Вимір суб'єктивної бідності зазвичай обмежується мінімумом або опускається.

Як визначено в онлайн-порталі «Вікіпедія» [43], суб'єктивна бідність — це концепція бідності, що ґрунтується на думці, що тільки сам індивід може визначити, чи він бідний. Для визначення рівня суб'єктивної бідності існує безліч підходів: можна дізнатися, скільки людей вважають себе бідними або вважають бідними своїх друзів.

Посібник із вимірювання бідності, Європейська економічна комісія ООН від 2017 р. [41]

Мета Документа полягає у наданні рекомендацій щодо застосування різних підходів до вимірювання бідності на національному рівні та підвищення міжнародної сумісності статистики бідності. Особлива увага у Керівництві приділяється областям, у яких, на думку статистичного співтовариства, потреба у додаткових рекомендаціях стоїть особливо гостро. Йдеться, зокрема, про доступність та сумісність ключових показників бідності, вимоги до даних та способи вимірювання, а також про нові підходи до вимірювання бідності.

У Посібнику розглядаються показники Цілей у сфері сталого розвитку (далі – «ЦУР») та потреби у відповідних вихідних даних, а також містяться конкретні рекомендації для національних статистичних органів. В основу розробки ліг досвід країн – членів ЄЕК ООН та інших країн, які беруть участь у роботі Конференції європейських статистиків.

Посібник із вимірювання бідності: Дезагрегування даних, Європейська економічна комісія ООН від 2020 р. [42]

Посібник із вимірювання бідності (ЄЕК ООН, 2017а) заклав важливі стандарти вимірювання бідності в регіоні ЄЕК ООН з урахуванням ЦУР 1 «Повсюдна ліквідація бідності у всіх її формах». Даний Посібник пропонує подальші інструкції щодо консолідації виміру бідності, а також покликане надихнути статистичні управління до застосування цієї практики.

Для проведення міжнародних зіставлень за основу можна взяти перелік матеріальних поневірянь, що використовується в країнах ЄС. Індекси багатовимірної бідності (ІМБ). Багатомірна бідність охоплює аспекти життя населення, які не піддаються оцінці за допомогою вартісних показників: здоров'я, освіта, умови життя, особиста безпека, розширення прав і можливостей тощо.

Індекси багатовимірної бідності рекомендується використовувати як показник ЦУР 1.2.2, жінок і дітей різного віку, що живуть у злиднях у всіх її проявах, згідно з національними визначеннями». Методику розрахунку індексу багатовимірної бідності розроблено Оксфордським університетом за участю відділу ПРООН, який займається підготовкою доповідей про розвиток людського потенціалу. При розрахунку ІМБ пропонується використовувати 11 ознак

(рис. 1.5), які дозволяють оцінити депривацію в частині здоров'я та освіти, а також доступ до послуг водопостачання, санітарії, електропостачання тощо [41].



Рисунок 1.5 – Ознаки, що використовуються при вимірюванні офіційних показників багатовимірної бідності за ООН

Джерело: розроблено на основі [42]

Оцінки багатовимірної бідності набули широкого поширення, передусім, у країнах із низьким рівнем економічного розвитку, в яких не проводиться збір статистичної інформації щодо доходів та витрат населення. Для низки країн із середнім рівнем економічного розвитку рекомендується використовувати ІМБ як додатковий показник. Індекс багатовимірної бідності може бути розрахований за регіонами, етнічними та іншими групами, а також за окремими вимірами. Він дозволяє отримати інформацію лише на рівні окремих домогосподарств, а, за деякими ознаками - лише на рівні членів домогосподарств. ІМБ показує середню кількість бідних та кількість депривацій, що припадають у середньому на одне домогосподарство.

Основною проблемою при розрахунку багатовимірної бідності на національному рівні є вибір пріоритетних сфер, у яких слід проводити вимірювання, а також визначення необхідних індикаторів та депривацій (позбавлень), що характеризують їх. Під час проведення цієї роботи має бути добре налагоджена міжвідомча взаємодія для того, щоб повною мірою було

враховано всі пріоритети державної політики у сфері ліквідації бідності та скорочення нерівності.

Ознаки для національного ІМБ необхідно обирати участю заінтересованих сторін, таких як представники директивних органів, громадянського суспільства, науково-дослідних та статистичних кіл. Наприклад, десять показників глобального ІМБ розподілено за трьома ознаками з однаковою вагою: здоров'я, освіта та рівень життя [42].

Таким чином, вимірювання бідності може безпосередньо відзначатися на прийнятих політичних рішеннях, оскільки на основі різних оцінок бідності можуть робитися різні практичні висновки. Вимірювання бідності починається з концептуального визначення те, що саме підлягає виміру. Що саме цікавить – нерівність у нижній частині шкали розподілу, люди, нездатні піднятися вище за якийсь абсолютний мінімальний рівень життя, люди, які живуть «гірше за інших», чи ширші прояви соціального відчуження? Після того, як будуть отримані відповіді на зазначені основні концептуальні питання, визначення бідності необхідно перевести у статистичну площину.

Наявність порівнянних показників бідності дозволяє національним урядам отримувати важливу інформацію для реалізації або оцінки результатів політики та програм. Без міжнародних зіставлень країнам важко оцінити свої успіхи у справі викорінення бідності [41].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ТА ОЦІНКА РІВНЯ БІДНОСТІ У СВІТІ

2.1. Оцінка світового рівня бідності: глобальні індикатори рівня бідності у світі

Статистику бідності публікує багато міжнародних організацій, включаючи Світовий банк, ОЕСР, ПРООН та Євростат. Роблять постійні зусилля щодо зміцнення здатності статистичних управлінь розробляти показники бідності відповідно до міжнародних стандартів. Проте в більшості випадків їх дані виявляються непорівнянними і часто охоплюють лише обмежену кількість країн. Відсутність порівнянних даних по всіх країнах і динаміці ускладнює вживання ефективних політичних заходів. Дані, що публікуються країнами, не завжди співставні в міжнародному плані головним чином в силу наступних двох причин[41]:

- дані країн орієнтовані насамперед на внутрішні потреби та не завжди відповідають прийнятим міжнародним стандартам;
- якість країнових даних відображає можливості національних статистичних управлінь, які не завжди здатні дотримуватись міжнародних стандартів.

Для оцінки бідності національні статистичні управління використовують в основному дані двох обстежень:

- щорічного обстеження статистики доходів та умов життя країн Європейського союзу (EU-SILC), що дозволяє отримувати інформацію про наявний дохід домашніх господарств та про різні види матеріальних депривацій;

– обстеження бюджетів домогосподарств, які, як правило, проводяться раз на три-п'ять років. У деяких країнах для розрахунку показників бідності за рівнем доходів використовують дані обстежень, або матеріали офіційних реєстрів [41].

На відміну найбагатших країн світу, не менш важливо знати і про країни на іншому кінці спектру багатства. Допомога бідним країнам у покращенні їхнього фінансового становища є одним із основних методів, які такі організації, як ООН, використовують для покращення загальної якості життя громадян цих країн. Багато факторів сприяють багатству нації, включаючи її природні ресурси, систему освіти, політичну стабільність і державний борг. Більшість — хоча й не всі — найбідніших країн світу також належать до найменш розвинених країн світу (іноді відомих як слаборозвинені країни або країни третього світу). Розглянемо Карту країн у світі за ступенем їх бідності/багатства(рис. 2.6).

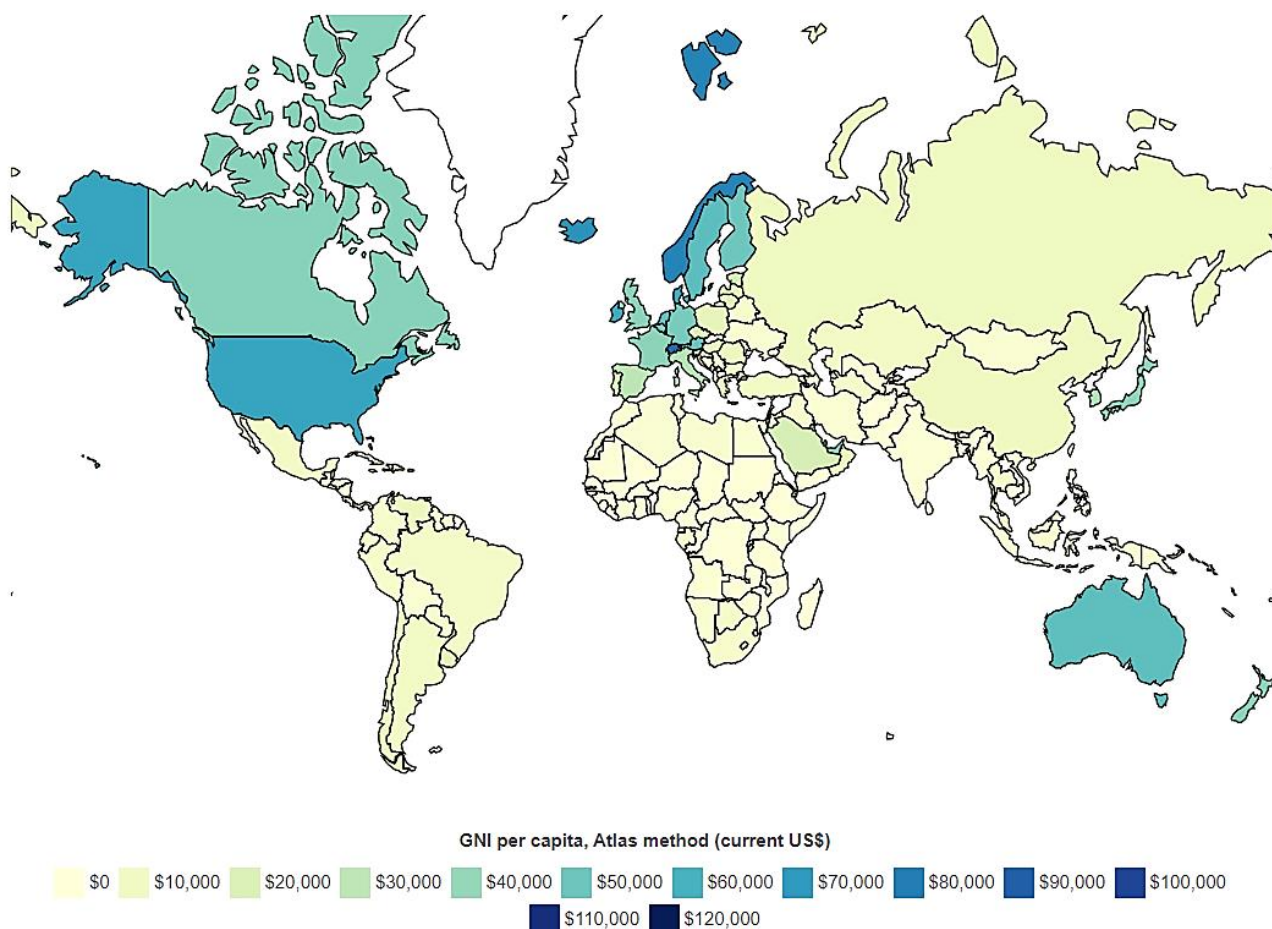


Рисунок 2.1 – Найбідніші країни світу за ВНД на душу населення, 2023 р. [7]

ВНД зазвичай виражається одним із двох способів. Перший – у доларах США, розрахований за допомогою методики під назвою метод Атласу для порівняння валют кожної нації. Другий — у міжнародних доларах за паритетом купівельної спроможності (далі – ПКС), гіпотетичній валюті, прив’язаній до вартості долара США в певному році. Відповідно до системи Світового банку, країни з низьким рівнем доходу – це країни, ВНД яких (скоригований до поточних доларів США) становить менше 1046 доларів США станом на 1 липня 2021 року [7].

Пропонуємо розглянути рейтинг найбідніших країн світу за таким індикатором, як ВВП на душу населення у доларах США (рис. 2.2).

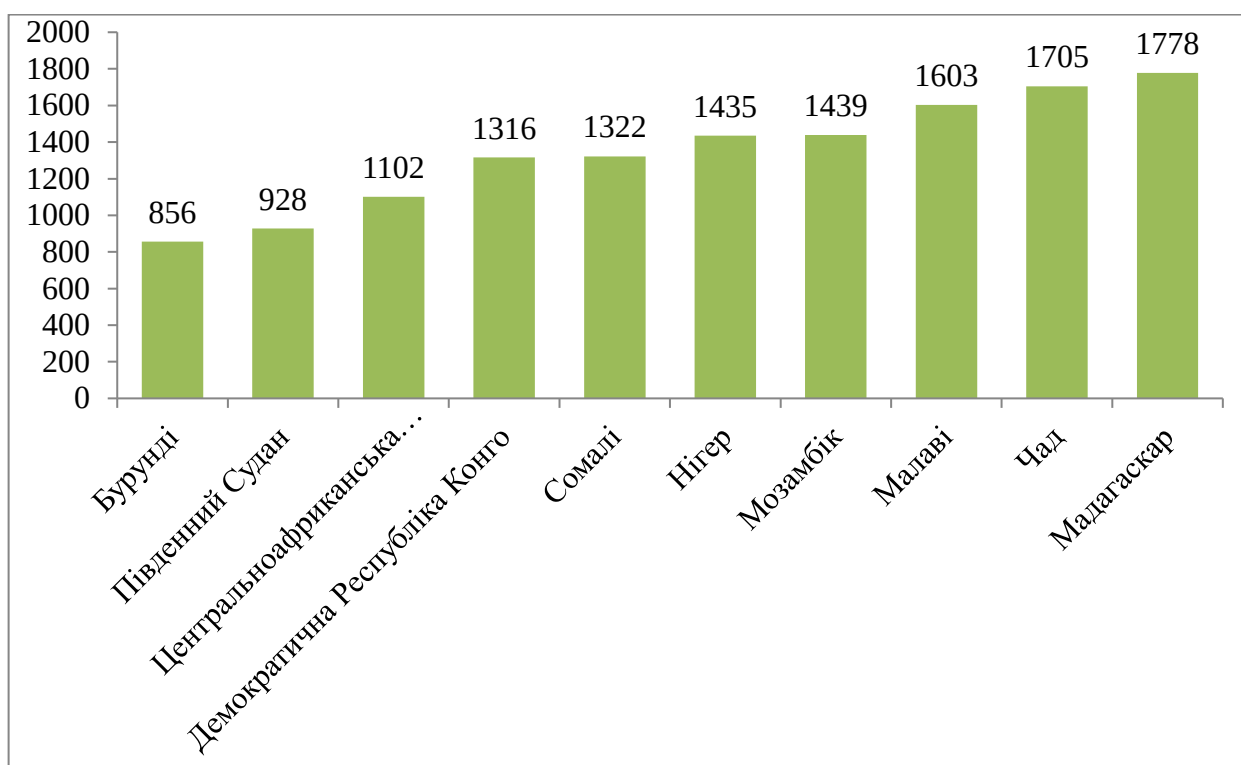


Рисунок 2.2 – ТОП-10 найбідніших країн світу в 2022 р., ВВП на душу населення, дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [18]

Хоча ВВП на душу населення часто вважається стандартним показником, компенсуючи різницю у вартості життя та рівнях інфляції, паритет купівельної спроможності (ПКС) може краще оцінити купівельну спроможність людини в будь-якій країні.

Світ має достатньо багатств і ресурсів, щоб забезпечити всьому людству базовий рівень життя. Проте люди в таких країнах, як Бурунді, Південний Судан і Центральноафриканська Республіка — трьох найбідніших у світі — продовжують жити в жахливих умовах та бідності. Для інших ймовірних претендентів на небажаний титул найбіднішого з бідних, як-от Афганістан, Сирія та Ліван, роки військових, соціальних і політичних потрясінь унеможливлюють будь-яку оцінку через відсутність надійних економічних цифр.

Зміни у скороченні бідності особливо помітні в 10 найбідніших країнах світу, і всі вони знаходяться в Африці. У цих країнах у середньому індивідуальна частка валового внутрішнього виробництва становить приблизно 1350 доларів США. Натомість у десятці найбагатших країн цей показник наближається до 100 тис. доларів.

Три країни в представленому рейтингу знаходяться в регіоні Сахель або є його частиною, де стійкі та широкомасштабні посухи спричиняють нестачу продовольства та пов'язані з цим медичні та соціальні проблеми. П'ять із них не мають виходу до моря, що ставить їх у значне невідгдане становище порівняно з тими, хто має доступ до морської торгівлі, коли йдеться як про імпорт, так і про експорт товарів. Усі вони пережили політичну нестабільність, спірні вибори та етнічні чи релігійні чвари.

Важко точно визначити одну причину тривалої бідності. Диктаторські та корумповані уряди можуть перетворити дуже багату націю на бідну. І те саме стосується історії експлуататорської колонізації, слабкого верховенства права, війни та соціальних заворушень, суворих кліматичних умов або ворожих, агресивних сусідів. Тому економісти часто посиляються на «цикли» бідності. Наприклад, країна в боргах не зможе дозволити собі хороші школи, а малоосвічена робоча сила буде менш здатна вирішувати проблеми та створювати умови, які залучатимуть іноземні інвестиції.

Іншим глобальним індексом щодо бідності є GHI (глобальний індекс голоду). Для звіту GHI за 2022 рік [3] було оцінено дані 136 країн. Було достатньо даних, щоб обчислити показники GHI за 2022 рік для 121 країни (для порівняння,

у звіті 2021 року було класифіковано 116 країн). Представимо 15 країн з найвищим індексом голодування в порівнянні за 4 роки (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Рейтинг країн світу з найвищим глобальним індексом голоду GHI в 2000, 2007, 2014 та 2022 рр.

Країна/рік	2000	2007	2014	2022	Зміна 2022/2000, +/-
Індія	38,80	36,30	28,20	29,10	-9,70
Замбія	53,30	46,00	35,20	29,30	-24,00
Афганістан	50,30	38,70	30,60	29,90	-20,40
Тимор-Лешті	-	45,50	33,30	30,60	-14,90
Гвінея-Бісау	37,70	31,00	30,20	30,80	-6,90
Сьєрра-Леоне	57,50	51,10	33,10	31,50	-26,00
Лесото	32,70	29,10	29,30	32,40	-0,30
Ліберія	48,20	39,00	34,80	32,40	-15,80
Нігерія	52,50	40,20	32,80	32,60	-19,90
Гаїті	40,90	41,70	32,60	32,70	-8,20
Чад	50,70	49,00	40,70	37,20	-13,50
Демократична Республіка Конго	48,00	43,20	38,70	37,80	-10,20
Мадагаскар	42,50	37,20	37,30	38,70	-3,80
Центральноафриканська Республіка	48,80	46,80	44,60	44,00	-4,80
Ємен	41,30	38,40	41,70	45,10	3,80

Джерело: розроблено автором на основі [3]

Так, аналізуючи представлені результати, серед представлених країн з найвищим індексом бідності виділяється Ємен, показник за яким виріс порівняно з попередніми періодами в 2022 р. Індеси за іншими країнами зазнали зменшення у звітному році порівняно з 2000 р. Критичних знижень індексу голоду у період 2000-2022 рр. зазнали такі країни, як Сьєрра-Леоне (-26), Замбія (-24), Афганістан (-20,4), Нігерія (-19,9). В 2022 р. порівняно з 2014 р. Індекс голоду за Лесото та Єменом зріс на 3,1 та 3,4 відповідно.

Пропонуємо представити графічно динаміку індексу за трьома топ-країнами (рис. 2.3).

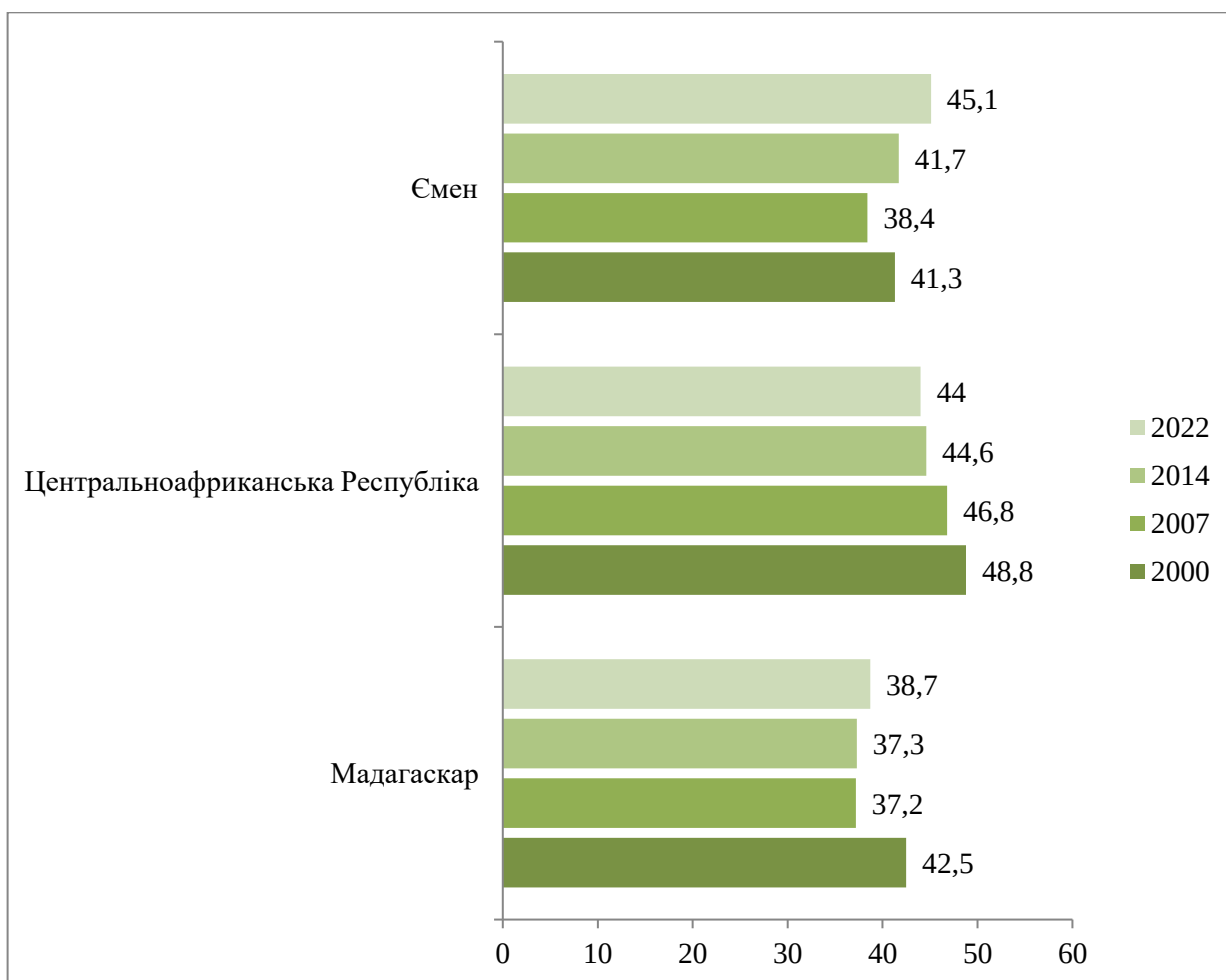


Рисунок 2.3 – Динаміка GHI за ТОП-3 країнами світу

Джерело: розроблено автором на основі [3]

Так, спостерігається тенденція до зменшення індексу за трьома досліджуваними країнами в період 2000-2007 рр., індекс за Мадагаскаром зростав в 2007-2022 рр., але за період 2000-2022 знизився на 3,8 пунктів. Тільки показник за Єменом за весь досліджуваний період критично зріс: глобальний індекс голоду підвищився з 41,3 до 45,1. Але найвищий рівень індексу спостерігався в Центральноафриканській республіці в 2000 р. – 48,8 [2].

Незабезпечені домогосподарства в усьому світі, зрозуміло, постраждали від найгірших соціальних та економічних наслідків пандемії коронавірусу. У країнах із високою часткою неформальної зайнятості карантинні заходи спричинили безробіття та раптову втрату доходу для багатьох із цих працівників. Витрати на охорону здоров'я, пов'язані з вірусом, призвели до бідності сотень мільйонів людей у всіх регіонах. Пандемія також посилила існуючі гендерні

професійні відмінності, загнавши багатьох жінок у бідність. І, як ми вже зазначали, очікується, що карантинні заходи та закриття шкіл також кинуть довгу тінь на майбутні перспективи мільйонів дітей, при цьому Світовий банк прогнозує, що в країнах з низьким і середнім рівнем доходу нинішнє покоління учнів зазнає втрати доходу протягом життя. 17 трильйонів доларів.

До Covid-19 частка населення світу, яке живе в умовах крайньої бідності, тобто менше ніж 1,90 долара на день, впала до 10% рік з 35% у 1990 році. Пандемія не тільки зупинила, але й повернула назад цей прогрес.

Потім війна в Україні погіршила ситуацію, спричинивши різке підвищення цін на основні продукти та великий дефіцит пропозиції, що особливо вдарило по всьому світу для бідних домогосподарств. «Ця криза розгортається в той час, коли світова економіка перебувала на шляху відновлення, але ще не повністю оговталася від пандемії COVID-19, зі значним розбіжністю між економічним відновленням розвинених економік і країн, що розвиваються, і тих, що розвиваються», — головний економіст і директор МВФ. Дослідження, П'єр-Олів'є Гурінша, написав у передмові до звіту «Економічні перспективи» за квітень минулого року [3].

Ймовірно, реалізувався найгірший сценарій. Лише через три місяці в оновленні попереднього звіту, де глобальне зростання було знижено, а прогнози щодо інфляції переглянуто, МВФ попередив, що продовольча криза різко загострилася: «Країни з низьким рівнем доходу, де їжа становить більшу частку споживання, найбільш гостро відчуває вплив цієї інфляції. Країни, дієта яких орієнтована на товари з найбільшим зростанням цін (особливо на пшеницю та кукурудзу), країни, які більше залежать від імпорту продовольства, а також країни, у яких спостерігається значний перехід від глобальних до місцевих цін на основні продукти харчування, найбільше страждають. Країни з низьким рівнем доходу, населення яких уже відчувало гостре недоїдання та надмірну смертність ще до війни, особливо в Африці на південь від Сахари, зазнали особливо серйозного впливу». Між тим, Світовий банк підрахував, що за кожне підвищення

цін на продовольство на один відсотковий пункт ще 10 мільйонів людей потраплятимуть у крайню бідність у всьому світі.

На основі останніх наявних даних, зібраних переважно до початку пандемії COVID-19, у звіті наголошується на необхідності подолання різних рівнів депривації, які часто йдуть пліч-о-пліч, зокрема [10]:

- Понад 50% малозабезпечених людей (593 мільйони) відчують нестачу як в електроенергії, так і в чистому паливі для приготування їжі.
- Майже 40% малозабезпечених людей (437 мільйонів) не мають доступу як до питної води, так і до базових санітарно-гігієнічних умов.
- Понад 30% малозабезпечених людей (374 мільйони) одночасно бракує харчування, палива для приготування їжі, санітарно-гігієнічних умов і житла.

Протягом трьох десятиліть кількість людей, які живуть у крайній бідності, тобто тих, хто живе менше ніж на 2,15 долара на людину на день за паритетом купівельної спроможності 2017 р., зменшувалася. Але ця тенденція була перервана в 2020 р., коли рівень бідності зріс через зрив, спричинений кризою COVID-19. Кількість людей у крайній бідності зросла на 70 мільйонів до понад 700 млн. людей. Глобальний рівень крайньої бідності досяг 9,3% проти 8,4% у 2019 р.

Найбідніші люди світу понесли найбільші витрати від пандемії. Їхні втрати доходів були вдвічі вищими, ніж у найбагатших у світі, а глобальна нерівність зросла вперше за десятиліття. Найбідніші верстви населення також зіткнулися із серйозними невдачами в галузі охорони здоров'я та освіти, які, якщо їх не врегулювати політичними діями, матимуть тривалі наслідки для їхніх перспектив доходу протягом усього життя.

З того часу відновлення було нерівномірним. Зростання цін на продовольство та енергію, частково викликане війною в Україні та кліматичними потрясіннями та конфліктом, завадило швидкому відновленню. До кінця 2022 р. 685 млн. людей все ще можуть жити в умовах крайньої бідності.

Нещодавні невдачі відбулися, коли швидкість прогресу в напрямку скорочення бідності вже сповільнювалася в тандемі зі сповільненим глобальним економічним зростанням [8].

Недавні кризи ще більше віддалили світ від глобальної мети подолання крайньої бідності до 2030 р. З огляду на поточні тенденції, 574 млн. людей — майже 7% населення світу — все ще будуть жити менш ніж на 2,15 долара на день у 2030 р. Виклики сучасного етапу розвитку ускладнюються тим фактом, що крайня бідність зосереджена в тих частинах світу, де її буде найважче викоринити: в Африці на південь від Сахари, в районах, уражених конфліктом, і в сільській місцевості.

2.2. Аналіз впливу бідності на розвиток країн світу

Забезпечення економічної безпеки пов'язане із забезпеченням безпеки всіх сфер життєдіяльності держави. Найбільшу загрозу найближчим часом становитимуть проблеми, що виникають у соціальному секторі. Причому їхня кількість має тенденцію до збільшення. У міру зростання чисельності населення Землі загострюватимуться проблеми забезпечення продовольством, прісною водою. Спад економічного виробництва призведе до зростання безробіття. На глобальний рівень можуть перейти проблеми, пов'язані з поширенням нових видів інфекційних захворювань.

Все вищезгадане призводить до стрімкого зростання проблеми бідності, яка стояла перед людством на всьому шляху його розвитку, але сьогодні набуває загрозливих масштабів: смертність серед населення, що проживає за межею бідності, майже досягла рівня смертності в ході найжорстокіших воєн відомих нашій цивілізації. Окремі елементи проблеми слабкої соціальної орієнтації

(злидні, висока смертність, голод) набули глобального характеру та включені до програми розвитку ООН. Завданням будь-якої держави є надання можливості її громадянам для гідного життя. У цьому плані особливо гостро стоять проблеми безробіття, неможливість забезпечення пенсіонерів та інвалідів засобами, що відповідають прожитковому мінімуму, і, як наслідок, проблема бідності. Розвиток світу йде шляхом глобалізації всіх сфер міжнародного життя, яка відрізняється високим динамізмом і взаємозалежністю подій. Між державами загострилися протиріччя, пов'язані з нерівномірністю розвитку внаслідок глобалізаційних процесів, поглибленням розриву між рівнем добробуту країн. Цінності та моделі розвитку стали предметом глобальної конкуренції.

Питання подолання злиднів виділяються як окрема мета, оскільки вони набули катастрофічних масштабів. Вони охоплюють багато країн світу, де населення живе за межею бідності. Сьогодні не існує такої держави, в якій певна частка населення не мешкала б на порозі бідності. Проблема злиднів давно набула глобального характеру. У Декларації тисячоліття Організації Об'єднаних Націй зазначається: «Ми докладемо всіх зусиль до того, щоб позбавити чоловіків, жінок і дітей від крайньої бідності, що принижує людську гідність, в умовах якої нині змушені жити понад мільярд з них. Наші дії спрямовані на те, щоб право на розвиток стало реальністю для всіх і все людство було позбавлене потреби. У зв'язку з цим є намір створити, як на національному, так і на глобальному рівні, умови, що сприяють розвитку та ліквідації бідності» [25].

У зв'язку з цим було розроблено низку програм, що передбачають списання боргів держав, де у злиднях живе найбільша кількість людей, виділення пільгових кредитів, надання грантів для фінансування соціальних програм, спрямованих на зниження кількості бідних. У багатьох країнах зростає майнова диференціація населення.

Однією з основних причин бідності залишається безробіття серед економічно активного населення. Цей процес, негативний сам собою, викликає особливу тривогу тому, що набув масового і застійного характеру. І річ тут не тільки в тому, що безробіття посилює невдоволення людей. Вона вкрай

нераціональна і неефективна з економічної точки зору, оскільки збільшує навантаження на зайнятих. А цього можна досягти (без загального зниження рівня життя) лише на основі суттєвого підвищення продуктивності праці, на що в умовах загального спаду виробництва, характерного для нашої країни розраховувати не доводиться. Наслідком цього стало зниження рівня життя.

Крім того, переселення значної частини людей з однієї країни в іншу може призвести до зміни відносин, що традиційно склалися, між ними і стати постійним джерелом конфліктів. Останнім часом Європа вже піддається випробуванню на міцність сформованих соціально-економічних умов, а також культурних і національних традицій через приплив до європейських країн величезної кількості іммігрантів з країн Азії, Африки, Східної Європи та країн СНД. Безумовно, в умовах катастрофічної нестачі робочих місць трудова міграція є найбільш прийнятним рішенням та сприяє тимчасовій локалізації цієї проблеми, але для забезпечення економічної безпеки необхідно створювати робочі місця в країні та поступово скорочувати потік трудових мігрантів.

Залишаючись без засобів для існування, люди змушені шукати будь-які джерела доходів, що в результаті призводить до зростання злочинності. В результаті останніми роками різко погіршилася криміногенна ситуація в економічній сфері, яка вже сьогодні становить реальну небезпеку. Ця проблема також характерна для багатьох держав і її слід виділити як суттєву загрозу економічній безпеці, хоча її вплив охоплює всі сфери діяльності держави. Загроза криміналізації економіки найгостріше проявляється у державах, які переживають кризи. Вона найчастіше буває викликана зростанням безробіття, зниженням заробітної плати відповідальних осіб, можливістю доступу кримінальних структур до управління певною частиною провадження, ослабленням системи державного контролю. І тут злочинність може вразити майже всі сфери господарського життя: відносини власності; виробництво та розподіл виробленого продукту; фінансову та банківську діяльність, сферу державного управління та зовнішньоекономічну діяльність. У результаті виникає тіньова економіка, тобто система економічних відносин поза правовим полем держави, яка не прагне

захисту держави і соціального забезпечення населення. Вона є основою процесів криміналізації господарського життя країни. Тіньовий фінансовий капітал є економічною основою (базою) організованої злочинності. У багатьох країнах, що розвиваються, проблема криміналізації економіки країни залишається сьогодні проблемою номер один.

Так, виходячи з вищесказаного, можна сформулювати глобальні наслідки бідності в країнах світу, а саме:

- безробіття;
- злочинність;
- міграція;
- тіньова економіка.

Виділяючи серед наслідків злочинність та підвищення рівня кримінальності в країні та, відповідно, світі, варто додати, що

Бідність як чинник криміналізації сучасного суспільства в контексті соціально-психологічному представляє особливий інтерес, оскільки пов'язаний не тільки з економічними критеріями, а з тими соціальними та психологічними процесами, психічними станами людей, які важко піддаються регулюванню та управлінню з боку влади та її інститутів. Економічні кризи ведуть до порочності, зниження морального почуття та злочинності.

Таким чином, зниження активності виробництва, високі ціни на предмети першої необхідності, безробіття, низька заробітна плата є умовами породження сучасної моделі бідної людини – працездатної людини, яка має певний кваліфікаційний рівень, трудовий стаж, що неминуче призводить до соціального розшарування, відчуження, дезадаптації, зміни мислення та психіки людини, породження агресивності, дегуманізації та криміналізації всього суспільства.

2.3. Зростання рівня бідності в Україні як наслідок повномасштабної війни

З початком війни в Україні ще в 2014 р. рівень бідності в країні погіршився. Війна на сході України призвела до значного зниження економічного зростання, зруйнування інфраструктури, втрати робочих місць та міграції населення. Війна також спричинила погіршення соціально-економічної ситуації та збільшення бідності в окремих регіонах, зокрема на територіях, що перебувають під контролем бойовиків або на передовій.

Серйозний вплив на рівень бідності мали такі фактори:

- Економічний спад, який був спричинений війною: зниження виробництва, зупинки підприємств та збільшення безробіття, як наслідок – зменшення доходів населення та погіршення економічного становища.
- Розселення та міграція: війна змусила багато людей покинути свої домівки та переселитися в безпечніші регіони або за кордон. Це призвело до зростання кількості внутрішньо переміщених осіб та біженців, які зазнали втрат та потребують соціальної підтримки.
- Збільшення витрат на оборону: війна вимагає значних фінансових витрат на оборону та військові операції, що призводить до скорочення видатків на соціальні програми та підтримку вразливих груп населення.
- Знищення інфраструктури: військові дії та конфлікт призвели до руйнування інфраструктури, зокрема шкіл, лікарень, доріг та комунальних послуг.

Відповідно, повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 р. матиме не менш серйозні наслідки для економіки та соціальної ситуації в країні, включаючи збільшення бідності. Війна вже призвела до зниження виробництва, зупинки підприємств, руйнування інфраструктури, зростання безробіття та міграції населення. У таких умовах не є виключенням і загострення економічних труднощів та збільшення соціальних проблем.

Відповідно даних Державної служби статистики України [36], для диференціації життєвого рівня населення використовують децильний та квінтільний коефіцієнти. Децильний коефіцієнт фондів – співвідношення сумарних доходів 10% найбільш та 10% найменш забезпеченого населення. Квінтільний коефіцієнт фондів – співвідношення сумарних доходів найбільш та найменш забезпечених 20% населення, ранжованого за показником середньодушових еквівалентних доходів.

Розглянемо динаміку зазначених коефіцієнтів (рис. 2.4).



Рисунок 2.4 – Динаміка квінтільних коефіцієнтів щодо диференціації життєвого рівня населення України, разів

Джерело: розроблено автором на основі [28]

Даний коефіцієнт також використовується і в Програмі розвитку ООН – іншими словами, це співвідношення 20/20 або квінтільне співвідношення доходів [5]. Дивлячись на графік, бачимо, що протягом 2010-2017 рр. Квінтільний коефіцієнт фондів за загальними доходами залишався на одному рівні – 1,9 разів. Тобто 20% найбільш забезпечених перевищувало в 1,9 разів 20% найбідніших. До 2019 р. цей показник зріс до 2,1, як і в 2021 р.

Обидва показники збільшилися за останні роки, а це, в свою чергу, свідчить про збільшення розшарування суспільства і глибшу диференціацію доходів.

Відповідно до даних Світового банку [9], за підсумками 2022 р., в Україні у злиднях жила кожна четверта людина. Але якщо війна затягнеться на весь нинішній рік, до кінця 2023 р. на межі, а то й зовсім за межею бідності опиняться більше половини українців. Такий прогноз зробили у Світовому банку. [посилання](#)

Протягом року війни частка бідних людей в нашій країні зазнала збільшення в десять разів. Одними із найбільш соціально вразливих громадян цілком очікувано виявилися пенсіонери. Незважаючи на те, що пенсії в країні зростають, більшість українських пенсіонерів ледве зводять кінці з кінцями, адже середня виплата в країні становить 4360 грн (або 119 доларів), а мінімальна – 2093 грн (або 57 доларів). З таким доходом «середній» пенсіонер може дозволити собі витратити менше 4 доларів на день, а на мінімальній пенсії – 1,9 долари на день.

В продовження даного питання, пропонуємо дослідити розподіл населення за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Розподіл населення (%) за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць, грн. [28]

Дохід, грн.	2017	2018	2019	2020	2021	Абс. зміна, 2021/2010	Абс. зміна, 2021/2020
До 3000	36,6	20,9	10,7	8,3	4,5	-32,1	-3,8
3000–4000	30,8	27,3	19,2	17,8	11,2	-19,6	-6,6
4000–5000	17,8	22,8	20,6	21,6	15,8	-2	-5,8
5000–6000	14,8	29	16,6	17,6	17,7	2,9	0,1
6000-7000	-	-	10,4	11,5	14,2	-	2,7
7000,-8000	-	-	7,9	7,9	10,1	-	2,2
8000-9000	-	-	4,6	5,1	7,9	-	2,8
9000-10000	-	-	3,2	2,8	6,4	-	3,6
10000-11000	-	-	2,3	2,2	3,7	-	1,5
11000-12000	-	-	1,5	1,8	2,4	-	0,6
Понад 12000	-	-	3	3,4	6,1	-	2,7

Як можемо бачити, до 2019 року середньодушовий еквівалентний загальний дохід на українця не перевищував 6000 грн. Починаючи з 2019 року найбільша частка людей заробляла в середньому від 4000 до 5000 грн. Трохи менша – від 3000 до 4000 грн. Менше всього (1,5% населення) отримувало в місяць від 11 до 12 тис. грн. Що стосується доходів в 2021 р., то найбільше

українців отримувало 5-6 тис. грн., найменше – 11-12 тис. грн. (2,4%). При цьому, найбільший дохід, понад 12 тис. грн., отримувало 6,1% населення.

В цілому бачимо, що зміни доходів в 2021 р. порівняно з 2020 р. позитивні: зменшення зазнавали категорії з меншим доходом, за рахунок приросту часток населення з вищими доходами. Наприклад, частки населення по першим трьом категоріям, в сукупності до 3 тис. грн., та 3-5 тис. грн., зазнали зниження на 3,8%, 6,6% та 5,8%. При цьому, спостерігається збільшення часток населення, що отримують від 6 тис. грн. Найсуттєвіше збільшення в категорії 9-10 тис. грн., на 3,6%.

Наостанок, дослідимо рівень бідності українців за останні роки та його прогноз на рік початку війни (рис. 2.5).

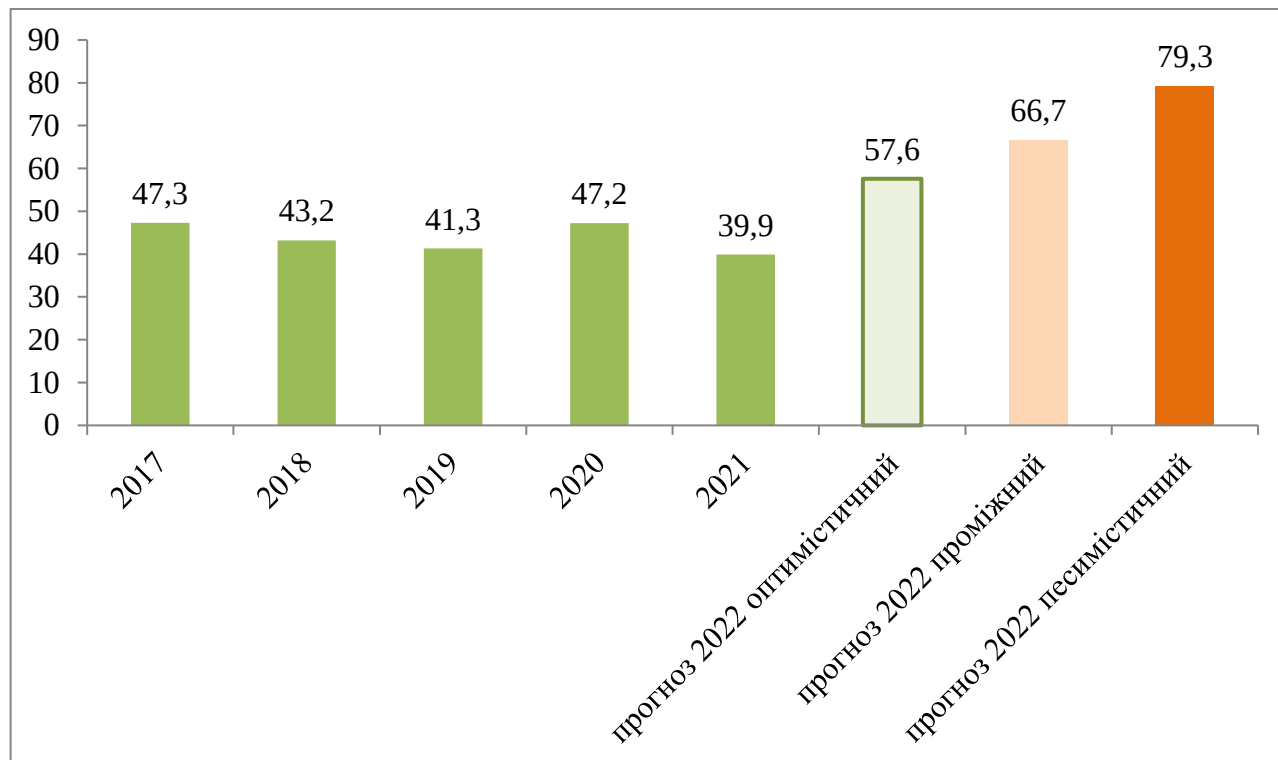


Рисунок 2.5 – Прогнозна оцінка рівня бідності в Україні у 2022 році за трьома сценаріями, % [39]

Можемо спостерігати зниження рівня бідності українців в 2021 р. на 7 %.

Також за оцінками НАН України, передбачається, що при реалістичному сценарії загальний рівень бідності зросте до 66,7%, зокрема – в розрізі домогосподарств без дітей цей показник становитиме 58,7%, з дітьми – 73,6%.

У розрізі типів поселень ситуація буде суттєво відрізнятися. У міських поселеннях рівень бідності за всіма сценаріями зростатиме значно вищими темпами, хоча все ж залишиться нижчим за показник у сільській місцевості [39]. За реалістичним сценарієм, рівень бідності в сільській місцевості досягне 75,1%, в містах – 62,4%, в порівнянні з минулорічними показниками 50,1% та 34,8% відповідно.

Відповідно до комплексної оцінки збитків і втрат, завданих за рік війни Україні, наданої скоординованими силами Програми розвитку ООН та у співпраці з Урядом України, Світовим банком та Європейською комісією [15], рівень бідності зріс з 5,5% до 24,1%, а ВВП України скоротився на 29,2%.

Таким чином, війна призвела до значної втрати робочих місць і доходів у приватному секторі, втрати купівельної спроможності та втрати активів серед українців, особливо найбільш уразливих. Загинуло 9655 мирних жителів, у тому числі 461 дитина; тисячі були поранені, 13,5 млн. людей були переміщені в Україні та Європі, мільйони втратили свої домівки. 7,1 млн. людей наблизилося до бідності, оскільки бідність зросла з 5,5 до 24,1%, обернувши 15-річний прогрес, що спостерігався до 2022 р. Наслідки війни є неоднаковими, найбільше вони впливають на жінок, дітей та людей з обмеженими можливостями. Загалом, багато Цілей сталого розвитку, особливо ті, що стосуються бідності, охорони здоров'я, освіти, енергетики, промисловості, миру та справедливості, мали серйозні зриви.

Очікується, що в регіонах, які в найбільшій мірі постраждали від війни, рівень бідності буде вищим, причому найвищий рівень матеріальної бідності в Одеській, Луганській, Херсонській та Харківській областях[15]. Прогнозована частка дітей, які живуть за національною межею бідності, зросла з 43,5% до 65,2% в 2022 р. [16,17].

Найбільшого негативного впливу зазнають домогосподарства, які традиційно мають високу вразливість до бідності, а також домогосподарства, які найбільше постраждали внаслідок війни (рис. 2.6).

Вразливі внаслідок війни	Традиційно вразливі
• домогосподарства, які найбільш гостро відчули наслідки війни (які лишилися членів родини, житла, майна, доступу до базових послуг); • домогосподарства з дітьми, які перебувають на деокупованих територіях, прифронтових територіях, територіях, які постійно зазнають обстрілів тощо; • домогосподарства з дітьми, які найбільш страждають від відсутності базових комунальних послуг (електроенергії, водопостачання, теплопостачання тощо); • домогосподарства з дітьми, які є внутрішньо переміщеними.	• домогосподарства з дітьми з інвалідністю; • домогосподарства з трьома та більше дітьми; • самотні батьки з дітьми; • домогосподарства з дітьми до трьох років.

Рис. 2.6 – Домогосподарства, вразливі до бідності

Джерело: розроблено автором на основі [29]

В Україні 5,9 млн внутрішньо переміщених осіб, з них 1,5 млн дітей [14]. У той час як діти складають 25% населення, вони становлять майже 40% з 10,4 мільйонів людей, які цього року живуть у бідності [11]. 3,6 млн. дітей продовжують мати проблеми з доступом до якісної освіти, на яку вони мають право [4]. 8 млн. людей з України наразі переміщені по Європі без підтримки своїх сімей і громад [13]. 90% українських біженців – жінки та діти.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ БІДНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

3.1. Стратегії подолання бідності у світі на прикладі країн ЄС

У Європі від 1% до 9% домогосподарств опиняються за межею бідності або стають ще біднішими через необхідність оплачувати медичні послуги за власний рахунок [12]. У 2020 р. 96,5 млн осіб у Європейському союзі (ЄС) зіткнулися з ризиком бідності чи соціальної ізоляції, тобто. 21,9% населення країн ЄС. Ризик бідності чи соціальної ізоляції в ЄС був вищим серед жінок, ніж серед чоловіків (22,9% порівняно з 20,9%) [2]. А в 2021 році 95,4 мільйони людей в ЄС перебували під загрозою бідності або соціальної ізоляції, що еквівалентно 21,7% населення ЄС. Тобто бачимо, що за рік частка бідних знизилася на 0,2%.

Існує безліч моделей соціального захисту населення, і кожна країна використовує свої способи боротьби з бідністю. Модель соціального захисту населення – це система принципів організації та функціонування програм соціального забезпечення. Європейська комісія у своїх звітах виділяє чотири основні моделі, а саме: континентальна, ліберальна, південноєвропейська та скандинавська [20, С. 102].

Континентальна модель соціального захисту спрямована на взаємозв'язок між рівнем соцзахисту та тривалістю трудової діяльності (Німеччина, Нідерланди, Австралія, Швейцарія, Франція та ін.). До основних особливостей даної моделі можна віднести ряд властивих їй характеристик:

- зв'язок між рівнем соціального захисту та тривалістю трудової діяльності;

- обов'язкове страхування у чотирьох видах соціального страхування, а саме: пенсійне, медичне, від нещасних випадків та від безробіття;
- державний контроль за належним виконанням своїх обов'язків страховими організаціями [30, С. 340].

У цій моделі акцент робиться на створення прийнятних і відповідних економічних умов, а також на індивідуальне прагнення до працевлаштування та забезпечення собі, адже соціальні відрахування формуються за рахунок працівника та роботодавця та залежать від розміру заробітної плати. На другий план виходить перерозподіл доходу через бюджет і безкоштовні доступні всім соціальні послуги.

Ліберальна система (англосаксонська) заснована на поданому Урядом у 1942 доповіді У. Беверіджа. Доповідь ґрунтувалася на принципі загальності та надання подібних соціальних послуг. Так, на основі доповіді, в даній моделі соціальну підтримку може отримати будь-який громадянин, який потребує матеріальної допомоги, і до того ж усі посібники, встановлені державою, мають однаковий розмір. Соціальні виплати формуються з допомогою надходжень податків до бюджету. Використовується ця модель у Великій Британії, Ірландії, США, Японії та ін.

Південно-європейська модель – використовується на стадії розвитку та характеризується низьким рівнем соціального забезпечення. Як правило, турбота та соціальна допомога нужденним лягає на плечі рідних та близьких людини. Характерна для таких країн, як Італія, Іспанія, Греція, Португалія. Також основною рисою цієї моделі є диспропорційність соціальних витрат. Так, наприклад, в Італії більшість соціальних витрат йде на виплату пенсій.

До скандинавської моделі відносять Данію, Фінляндію, Швецію, Норвегію тощо. Скандинавська чи соціал-демократична модель включає широкий спектр непередбачених життєвих ситуацій, які потребують підтримки з боку держави. Соціальні послуги гарантуються державою всім громадянам країни без винятку та не залежать від зайнятості та сплати страхових внесків. Це досягається шляхом

оптимального перерозподілу коштів бюджету для вирівнювання доходів населення. Оскільки соціальні виплати утворюються з допомогою високого рівня оподаткування, модель однозначно коштує дорожче, проти іншими.

Вищеперелічені заходи боротьби з бідністю прийнято відносити до соціальних інструментів. Також виділяють економічні та фінансові інструменти.

До економічних відносять підвищення зайнятості, створення сприятливих умов для працездатної частини населення, підвищення заробітної плати, створення ринкових умов для підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки, розвиток галузей.

До фінансових інструментів належить мікрокредитування. У кожній країні існують свої принципи застосування цього інструменту та свої закони щодо регулювання цієї сфери.

Мікрокредитування зародилося в Республіці Бангладеш 1983 р. завдяки Нобелівському лауреату М. Юнусу. Так, у 1983 р. поставив собі за мету створити банк для бідних верств населення, шляхом надання їм кредитів для здійснення своїх творчих та підприємницьких здібностей. На сьогоднішній день банк М. Юнуса в Бангладеш щодня надає своїм клієнтам чотири види кредитних продуктів за чотирма простими процентними ставками: базовий підприємницький кредит (ставка 20%); житлові кредити (ставка 8%); студентські кредити (0% на весь період навчання та під 5% з отримання диплома); кредити, які потрапили у важкі життєві обставини. У 1997 р. М. Юнус організував "Grameen Foundation", який має 52 партнери в 22 країнах, що дозволяє надавати послуги більш ніж 23 мільйонам людей по всьому світу [20, С. 103].

Боротьба з бідністю в Австралії не минає без використання фінансового інструменту – мікрокредитування. Так, малим підприємствам надаються кредити, що сприяє створенню нових робочих місць. Щорічно в Австралії Національний Банк Австралії у партнерстві із Центром соціального впливу виділяють кошти на підтримку мікрофінансових організацій, підтримуючи розвиток малого бізнесу. У США розвинена система мікрофінансових організацій, що працюють і постійно розвиваються у різних напрямках. Програми мікрокредитування існуючих США

виконують спектр різних завдань, сприяють економічного зростання країни.

Умовно дані програми можна розділити на 3 групи:

- програми зі зниження рівня бідності (допомога людям, які потрапили в складну життєву ситуацію);
- програми самозайнятості;
- програми з розширення мікроорганізацій.

Бідність як соціально-економічне явище є однією з найгостріших проблем усього світу. Бідність не дозволяє певному колу осіб задовольнити низку мінімальних потреб для підтримки життя, тим самим обмежуючи доступ значної частини населення до ресурсів розвитку, а саме до якісних товарів та послуг, у тому числі в галузі медицини та освіти. Тому розгляд та вивчення проблеми бідності, пошук способів її зниження та подолання є ключовим та актуальним питанням сучасності.

З метою подолання бідності ЄС розробив такі пріоритетні напрями діяльності:

- посилення зв'язку між соціальним захистом, освітою та професійною підготовкою через активну політику зайнятості;
- модернізація системи соціального захисту, забезпечення її стабільності, адекватності та доступності для всіх;
- усунення бар'єрів для доступу до освіти та перепідготовки кадрів на всіх вікових етапах життя людини з особливою увагою до найбільш незахищених верств населення;
- допомога сім'ям у боротьбі з дитячою бідністю;
- забезпечення гідним житлом соціально незахищених верств населення, розвиток комплексних підходів до боротьби з бездомністю;
- покращення доступу до якісних послуг у таких сферах: охорона здоров'я, соціальні послуги, транспорт, нові інформаційно-комунікаційні технології;

– усунення гендерної дискримінації, забезпечення соціальної інтеграції осіб з особливими потребами (інвалідів), а також етнічних меншин та іммігрантів; запобігання надмірній заборгованості громадян [31].

Стратегія реалізації цих завдань передбачає співпрацю між державами-членами Європейського Союзу та Україною, державними органами різних рівнів та неурядовими організаціями. У більшості країн вдалося знизити рівень бідності завдяки екстенсивному розвитку сфери виробництва і послуг і максимальному залученню до трудового процесу населення працездатного віку. Оскільки одним із шляхів такого співробітництва є транскордонне та транскордонне співробітництво, в контексті національних пріоритетів України; інтеграційні прагнення до ЄС. Ці території є потужним каталізатором трансформаційних зрушень, які можуть частково вирішити проблеми зайнятості населення прикордонних територій [46].

Проте, незважаючи на певні позитивні зрушення, проблема бідності залишається надзвичайно актуальною та набуває нових рис. Прогнозні очікування передбачали подальший міжнародний поділ праці та поглиблення та розширення процесів глобалізації. Проте сучасний світ зіткнувся з проблемою невизначеності, яка висунула на перший план проблему виживання людства. Тому важливим став не лише національний рівень розвитку системи охорони здоров'я, а й кроки, які вживаються державами для стабілізації економічних систем. Ці умови вимагають надзвичайних заходів з боку держав, основою яких може стати самодостатня національна економічна система. Більш стабільна та розвинена економіка має всі шанси подолати негативні наслідки дестабілізації в більш короткі терміни.

Країни ЄС мають широку систему соціального захисту, яка включає соціальні послуги, соціальні допомоги та пільги. Ці програми спрямовані на забезпечення базового рівня доходу для найбільш вразливих груп населення, таких як безробітні, малозабезпечені сім'ї, люди похилого віку та інваліди. Крім цього, політики зайнятості спрямовані на створення робочих місць, підвищення рівня зайнятості та забезпечення достойної оплати праці. Країни ЄС акцентують увагу на підвищенні кваліфікації та розвитку навичок працівників, щоб

забезпечити їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Важливою складовою стратегії подолання бідності є співпраця між урядом, громадським сектором та недержавними організаціями. Це дозволяє впроваджувати спільні програми та проекти, спрямовані на підтримку та соціальний захист.

Ефективність соціального забезпечення як політичного інструменту економічного розвитку та інклюзивного зростання ґрунтується на його особливій здатності впливати на обидві сторони економіки. З одного боку, вплив попит відбувається миттєво внаслідок мультиплікаційного ефекту доходи населення, викликаного витратами соціальне забезпечення. З боку пропозиції ефект може бути настільки очевидним, оскільки він, по суті, є віддачею від інвестицій країни у розвиток людських ресурсів. Так, соціальні інвестиції, спрямовані на подолання бідності за допомогою освіти та нарощування професійного потенціалу населення, можуть окупитися не відразу, хоча їх результати можуть бути більш стійкими, оскільки набуті навички, швидше за все, підвищать стабільність доходів та соціальну мобільність у майбутньому. Таким чином, соціальне забезпечення розширює права та можливості населення, чи то з боку попиту, чи з боку пропозиції.

Щоб покінчити з бідністю поколінь, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) рекомендує країнам розробляти та розвивати стратегії, пріоритетами яких є задоволення потреб дітей, які перебувають у вразливому становищі, та допомога у подоланні труднощів на ранньому етапі життя. Вразливість дітей пояснюється безліччю корінних причин, деякі з яких можна віднести до індивідуальних факторів (інвалідності, психічного нездоров'я, імміграції, поганого поводження, нестабільної домашньої обстановки), сімейних факторів (матеріальних поневірянь, недостатнього рівня батьківських навичок виховання та освіти дітей, сімейного стресу) та суспільних факторів, пов'язаних з умовами у школі та за місцем проживання. За оцінками ОЕСР, якщо не усунути ці несприятливі умови, може знадобитися від чотирьох до п'яти поколінь, або до 150 років, перш ніж діти, які народжуються в сім'ях з низьким рівнем доходів, зможуть підняти свої заробітки до середнього рівня доходів у країні [6].

Як приклад, в 2014 р. уряд Мальти в рамках програми «Making work pay» розпочав реалізацію цілої низки заходів активної політики на ринку праці, спрямованих на підвищення кваліфікації учасників програми протягом трьох років, надання їм роботи та заохочення їх повернення на ринок праці за підтримки роботодавців приватного сектора. Програма допомогла Мальті успішно скоротити залежність від допомоги, розширити зайнятість, зменшити рівень бідності та підвищити інклюзивність.

3.2. Політика подолання бідності в Україні та напрямки її оптимізації

За період 2016-2021 рр. в Україні, незважаючи на пандемію коронавірусу, сформувався чіткий тренд до зменшення масштабів абсолютної бідності – за шість років рівень бідності за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму знизився з 58,6% до 39,1%. Для домогосподарств з дітьми був характерний загальноукраїнський тренд, а темп зниження бідності перевищував середній по країні. Війна зумовила різке скорочення доходів домогосподарств та призвела до критичного зростання раптової бідності, особливо дитячої [22].

Особливістю періоду, який переживає Україна, є перетин економічного та політичного аспектів реформування. Якщо економічна проблема полягає в розробці ефективних заходів боротьби з бідністю, то політична задача зводиться до досягнення легітимності влади. А це можливо лише за умови підвищення рівня життя населення [1].

Зменшення бідності є питанням справедливості та соціальної солідарності. Кожна людина має право на гідне життя, доступ до основних потреб, таких як харчування, житло, освіта та охорона здоров'я. Крім цього, високий рівень

бідності може призводити до соціальної напруженості, нерівності та конфліктів. Зменшення бідності сприяє зміцненню соціальної стабільності, зниженню нерівності та покращенню соціального клімату в країні.

Так, зменшення бідності в Україні вимагає комплексного підходу та впровадження стратегічних заходів на різних рівнях. Ось кілька ключових елементів стратегії зменшення бідності:

1. Соціальна захищеність: важливо створити ефективну систему соціального захисту, яка включає механізми соціальних пілг, допомоги у бідності, медичне страхування та соціальне житло. Ці заходи повинні бути спрямовані на тих, хто знаходиться в найбільш вразливому становищі, таких як безробітні, непрацездатні, діти та літні люди.

2. Розвиток ринку праці: створення сприятливих умов для розвитку бізнесу та збільшення робочих місць є важливою складовою стратегії зменшення бідності. Це може включати привабливі умови для інвестицій, підтримку малих та середніх підприємств, розвиток навичок та підвищення кваліфікації працівників.

3. Забезпечення доступу до освіти та охорони здоров'я: інвестиції у якісну освіту та доступну медичну допомогу є необхідними для забезпечення рівних можливостей для всіх громадян, що полягає у розвитку шкільної освіти, професійній підготовці та перекваліфікації, а також доступі до базових медичних послуг.

4. Регіональний розвиток: забезпечення більш рівномірного регіонального розвитку є важливим аспектом стратегії зменшення бідності. Це може включати інвестиції у розвиток інфраструктури, залучення інвестицій та створення робочих місць.

Для визначення подальших шляхів подолання бідності в Україні необхідно забезпечити працездатне населення роботою та гідною оплатою праці. Це дасть змогу викоринити бідність серед працюючих громадян та суттєво знизити рівень бідності серед малозабезпечених, соціально незахищених верств населення.

Сучасний стан рівня життя населення України потребує покращення якості життя найчисленніших (і не лише бідних) верств населення. Це стане основою для

формування середнього класу – основи соціальної стабільності. Для подолання руйнівного впливу війни на ситуацію з бідністю рекомендуються нижченаведені заходи (рис. 3.1).

1. Послідовне застосування заходів соціального захисту та надання гуманітарної допомоги, у т.ч. і грошової, є необхідним для пом'якшення впливу війни на найбільш вразливі домогосподарства з дітьми. Ці заходи слід узгодити з пріоритетами та строками реалізації більш масштабних програм, особливо спрямованих на забезпечення макроекономічної стабільності.

2. Заходи з соціального захисту, зокрема виплата грошової допомоги, слід спрямувати на найбільш вразливі групи, як зазначено в цьому звіті.

3. Лише монетарної політики буде недостатньо для подолання бідності та нівелювання негативного впливу на дітей та домогосподарства – обґрунтована та орієнтована на дітей фінансово-бюджетна політика, включно з видатками на соціальний захист, має слугувати підґрунтям для пошуку джерел фінансування та засобів до існування і заохочення споживчого попиту. Отже, рекомендується поєднати грошові виплати з оновленими механізмами надання комплексних послуг соціального захисту на місцевому рівні.

4. Доки триває війна, критично важливим є недопущення значного зниження купівельної спроможності населення. Це може сповільнювати економіку споживчого сектору, що збільшуватиме негативні наслідки для всієї економічної системи. Проте, головний негативний наслідок – це зниження якості життя населення, що особливо небезпечно для вразливих груп, насамперед, дітей. Необхідно вчасно проводити індексацію соціальних виплат. При цьому важливо не допускати значного зсуву доходів домогосподарств від надходжень від зайнятості у бік соціальних трансфертів, оскільки існує загроза поширення утриманських настроїв, що може призвести до зниження економічної активності населення та життєвої активності взагалі. Крім того, матеріальне становище сімей з дітьми значною мірою залежить від доходів від зайнятості, а зменшення їх частки в доходах домогосподарств сприятиме підвищенню ризиків бідності дітей. Для того, щоб запобігти ризику збільшення залежності від соціальних трансфертів, слід провести додатковий економічний аналіз/моделювання з метою попередити подальше зменшення чисельності економічно активного населення.

5. Наразі в Україні існує нагальна потреба в оцінці масштабів бідності. Це вимагає вирішення питань збору репрезентативних даних щодо розміщення, доходів та умов життя домогосподарств у воєнний період.

6. Враховуючи відсутність можливості проведення стандартних державних вибірових обстежень домогосподарств, зокрема ОУЖД, доцільною є організація та проведення в Україні у 2023 та 2024 роках щоквартального репрезентативного обстеження соціально-економічного стану домогосподарств, за результатами якого будуть отримані дані, необхідні, серед іншого, для моніторингу бідності, умов життя домогосподарств та ефективності соціальних програм.

Рис. 3.1 – Заходи щодо подолання руйнівного впливу війни на ситуацію з бідністю

Джерело: розроблено автором на основі [29]

Після завершення війни актуальним завданням буде довгострокове гарантування не лише воєнної, але й соціальної та демографічної безпеки, а також забезпечення соціальної якості життя громадян України. Це потребуватиме розробки й запровадження низки стратегічних, програмних і законодавчих ініціатив.

По-перше, оновлення національної Стратегії людського розвитку та її гармонізація з процесами реконструктивного відновлення соціально-економічної сфери, а також формування політики соціальної якості з урахуванням наслідків війни і повоєнних ресурсних можливостей держави, зосередженій на досягненні цілей сталого інклюзивного розвитку України та конвергенції з країнами ЄС.

По-друге, розробка і впровадження довгострокової Стратегії повоєнного подолання бідності та наслідків гуманітарних шоків, що враховуватиме відповідний досвід постконфліктних держав Європи, зокрема, Західних Балкан.

По-третє, перегляд спільно з МОП та повоєнна адаптація Програми гідної праці для України, що передбачатиме, зокрема, заходи щодо подолання бідності працюючих, “детінізації” зайнятості, посилення безпеки робочих місць на випадок воєнного стану, поєднання різних форм зайнятості тощо [22].

Так, стратегічними напрямками коригування системи управління подоланням бідності працюючого населення можуть бути такі, що представлені на рис. 3.2.

Варто розуміти, що бідність може стати перешкодою для економічного розвитку, а також може мати серйозний вплив на здоров'я та благополуччя населення. Зменшення бідності сприяє розширенню споживчого ринку, збільшенню попиту на товари та послуги, підвищенню рівня освіченості та кваліфікації робочої сили, що сприяє стимулюванню економічного зростання та підвищенню конкурентоспроможності країни. Низький рівень доходів може обмежувати доступ до якісної медичної допомоги, належного харчування та житла. Зменшення бідності допомагає поліпшити стан здоров'я та загальний рівень життя.

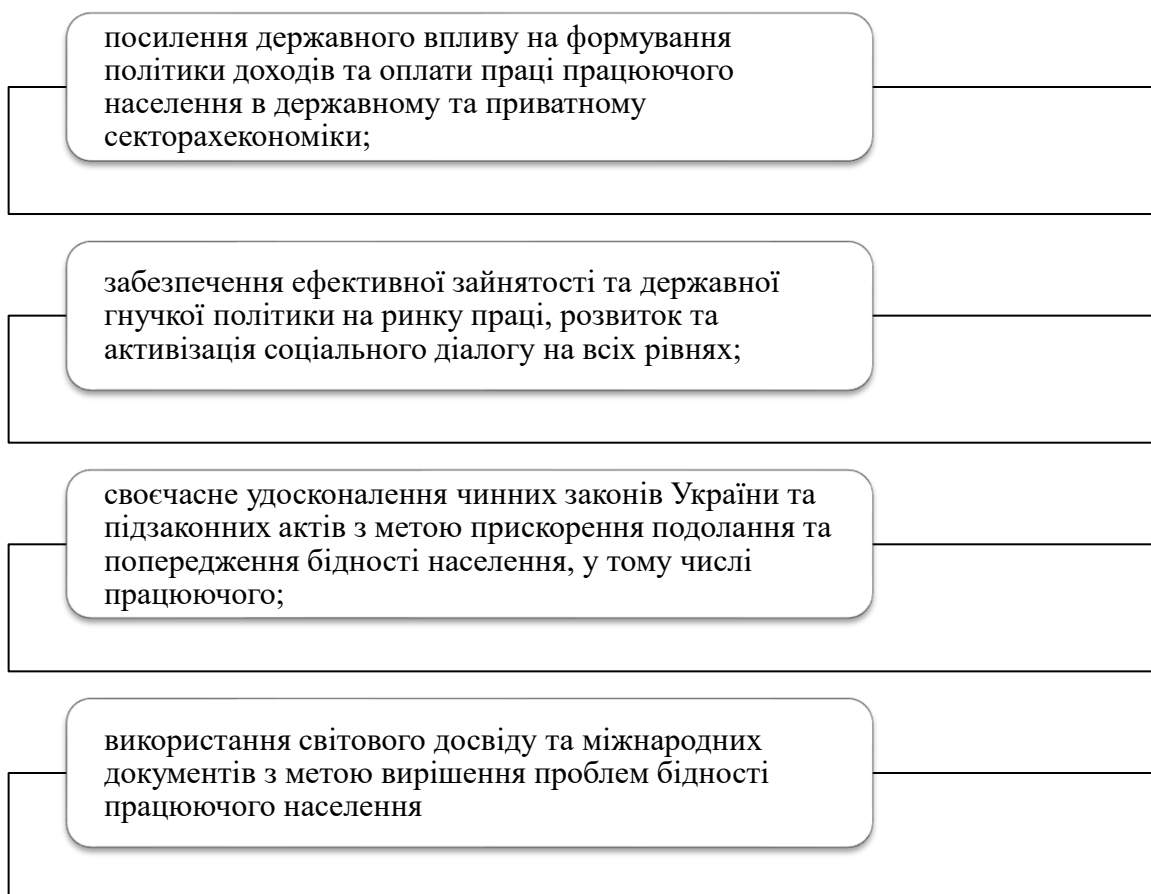


Рис. 3.2 – Стратегічні напрями коригування системи управління подоланням бідності працюючого населення [0]

Отже, держави та корпорації намагаються впроваджувати заходи, спрямовані на скорочення бідності, її соціально-економічних та психологічних наслідків на індивіда. Боротьба з економічними та соціальними причинами бідності дозволить знизити масштаб бідності та підвищити стабільність національної економіки загалом. Впроваджуючи країною запропоновані заходи та концепції в дію, можливо досягти зниження рівня бідності, зокрема – спричиненою воєнними діями.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження, а саме ґрунтовної оцінки бідності в світі та в Україні, можна дійти наступних висновків:

1. Визначено, що бідність – це стан, коли людина не має достатніх матеріальних, соціальних і культурних ресурсів для задоволення своїх базових потреб і забезпечення прийняттого рівня життя. Це поняття може мати різні аспекти і виміри, які варіюються в залежності від контексту і методології вимірювання. Бідність пов'язана з недостатнім рівнем доходу і нездатністю задовольнити базові потреби, такі як харчування, водопостачання, житло та одяг. Людина може бути вважатися бідною, якщо її дохід знаходиться нижче визначеного мінімального рівня, встановленого відповідно до соціальних і економічних стандартів країни. Виділяють три види бідності: активна, пасивна та паразитивна. Досліджено причини виникнення та розвитку бідності, серед яких: регіонально-географічні, економічні, соціально-медицинські, демографічні, освітньо-кваліфікаційні, політичні.

2. З'ясовано, що вимірювання рівня бідності використовує різні методологічні засади, які дозволяють отримати об'єктивні дані та порівняти рівень бідності в різних контекстах. Визначено основні показники для вимірювання рівня бідності, такі як: межа крайньої форми бідності, рівень бідності, глибина бідності, середній дефіцит доходу бідного населення, сукупний дефіцит доходу бідного населення та ін. Також описано інтегровані показники, серед яких ключовим виступає індекс людського розвитку (ІЛР), який точніше, ніж ВВП, демонструє проблему бідності саме крізь призму розвитку людського потенціалу.

3. Здійснивши оцінку світового рівня бідності, встановлено, що протягом трьох десятиліть кількість людей, які живуть у крайній бідності, тобто тих, хто живе менше ніж на 2,15 долара на людину на день за паритетом купівельної спроможності 2017 р., зменшувалася. До COVID-19 частка населення світу, яке

живе в умовах крайньої бідності, тобто менше ніж 1,90 долара на день, впала до 10% рік з 35% у 1990 році. Пандемія не тільки зупинила, але й повернула назад цей прогрес. Найбідніші люди світу понесли найбільші витрати від пандемії. Їхні втрати доходів були вдвічі вищими, ніж у найбагатших у світі, а глобальна нерівність зростає вперше за десятиліття.

4. Дослідження впливу бідності на країни показало, що однією з основних причин бідності залишається безробіття серед економічно активного населення. Переселення значної частини людей з однієї країни в іншу може призвести до зміни відносин, що традиційно склалися, між ними і стати постійним джерелом конфліктів. Глобальними наслідками бідності в країнах світу визначено безробіття, злочинність, міграція, тіньова економіка.

Бідність як чинник криміналізації сучасного суспільства в контексті соціально-психологічному представляє особливий інтерес, оскільки пов'язаний не тільки з економічними критеріями, а з тими соціальними та психологічними процесами, психічними станами людей, які важко піддаються регулюванню та управлінню з боку влади та її інститутів

5. Аналізуючи рівень бідності в Україні та вплив на нього війни, що почалася на початку 2022 р., було встановлено, що рівень бідності зріс з 5,5% до 24,1%, а ВВП країни скоротився на 29,2%. Визначено, що існують дві категорії домогосподарств, вразливих до бідності: вразливі внаслідок війни та традиційно вразливі, серед яких домогосподарства з дітьми з інвалідністю, домогосподарства з трьома та більше дітьми, самотні батьки з дітьми, домогосподарства з дітьми до трьох років.

Підсумовано, що війна призвела до значної втрати робочих місць і доходів у приватному секторі, втрати купівельної спроможності та втрати активів серед українців, особливо найбільш уразливих, що, в свою чергу, значно вплинуло на різке зростання рівня бідності в Україні в останні 2 роки.

6. Досліджуючи стратегії подолання бідності у світі, було розглянуто декілька моделей соціального захисту населення, при тому, кожна країна використовує свої способи боротьби з бідністю. Так, модель соціального захисту

населення – це система принципів організації та функціонування програм соціального забезпечення. Континентальна модель соціального захисту спрямована на взаємозв'язок між рівнем соціального захисту та тривалістю трудової діяльності. Південно-європейська модель – використовується на стадії розвитку та характеризується низьким рівнем соціального забезпечення. Скандинавська чи соціал-демократична модель включає широкий спектр непередбачених життєвих ситуацій, які потребують підтримки з боку держави.

Щодо країн ЄС, вони мають широку систему соціального захисту, яка включає соціальні послуги, соціальну допомогу та пільги. Ці програми спрямовані на забезпечення базового рівня доходу для найбільш вразливих груп населення, таких як безробітні, малозабезпечені сім'ї, люди похилого віку та інваліди.

7. Визначено, що зменшення бідності в Україні вимагає комплексного підходу та впровадження стратегічних заходів на різних рівнях. Визначено ключові елементи стратегії зменшення бідності в Україні, серед яких: соціальна захищеність, розвиток ринку праці, забезпечення доступу до освіти та охорони здоров'я, регіональний розвиток та ін. Проаналізовано стратегічні напрями коригування системи управління подолання бідності працюючого населення.

Після завершення війни актуальним завданням буде довгострокове гарантування не лише воєнної, але й соціальної та демографічної безпеки, а також забезпечення соціальної якості життя громадян України. Це потребуватиме розробки й запровадження низки стратегічних, програмних і законодавчих ініціатив, в числі яких: оновлення національної Стратегії людського розвитку та її гармонізація з процесами реконструктивного відновлення соціально-економічної сфери, розробка і впровадження довгострокової Стратегії повоєнного подолання бідності та наслідків гуманітарних шоків, перегляд спільно з МОП та повоєнна адаптація Програми гідної праці для України.

Встановлено, що для визначення подальших шляхів подолання бідності в Україні необхідно забезпечити працездатне населення роботою та гідною оплатою праці. Це дасть змогу викоринити бідність серед працюючих громадян та

суттєво знизити рівень бідності серед малозабезпечених, соціально незахищених верств населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Boretskaya N., Krapivina G. Problems of Overcoming Poverty in the World and in Ukraine (on the Example of Volunteering and Voluntourism) // Економічний вісник Донбасу. 2020. № 4 (62). С. 140-147.
2. Eurostat (2022). Living conditions in Europe - poverty and social exclusion. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_poverty_and_social_exclusion
3. Global Hunger Index scores by 2022 GHI rank. Global Hunger Index. 2021. URL: https://reliefweb.int/attachments/b29d3ba9-e04d-4108-b0aa-272d5da885ec/GHI_2022_Synopsis_EMBARGOED%20UNTIL%2013%20OCT%2022%20-%20for%20Finola.pdf
4. Humanitarian Action for Children Ukraine and Refugee Response : UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/media/132071/file/2023-HAC-Ukraine-and-Refugee%20Response.pdf>
5. Measuring income inequality. URL: <https://wol.iza.org/articles/measuring-income-inequality/long>
6. OECD 2023. URL: <https://www.oecd.org>
7. Poorest Countries in the World 2023 // World Population Review. URL: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/poorest-countries-in-the-world>
8. Poverty / The World Bank. 2022. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview#2>
9. Poverty and Shared Prosperity 2022: Correcting Course : World bank group. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/b96b361a-a806-5567-8e8a-b14392e11fa0/content>
10. Profiling poverty beyond income shows where to have the biggest impact in a world in crisis / UNDP. 2022. URL: <https://www.undp.org/ukraine/press-releases/profiling-poverty-beyond-income-shows-where-have-biggest-impact-world-crisis>

11. The impact of the war in Ukraine and subsequent economic downturn on child poverty in eastern Europe | UNICEF Europe and Central Asia. URL: <https://www.unicef.org/eca/reports/impact-war-ukraine-and-subsequent-economic-downturn-child-poverty-eastern-europe>

12. Thomson, S.; Cylus, J.; Evetovits, T. 2019. Can people afford to pay for health care? New evidence on financial protection in Europe. Copenhagen, World Health Organization – Regional Office for Europe.

13. Ukraine | ReliefWeb. URL: <https://reliefweb.int/country/ukr?figures=all#key-figures>

14. Ukraine Humanitarian Situation / UNICEF. Report №24. 24 February-31 December 2022. Posted 7 Jan 2023. URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/unicef-ukraine-humanitarian-situation-report-no-24-24-february-31-december-2022>

15. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment: February 2022 - February 2023 (English). Washington, D.C. : World Bank Group. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/P1801740d1177f03c0ab180057556615497>

16. UNDP, “Ukraine: A Rapid Assessment of the Impacts of the War on Poverty and its Mitigation Potential,” Development Future Series, Policy Brief, Forthcoming.

17. UNICEF, “Child Poverty: Initial Estimates of the Impact of the War on the Situation of Households with Children,” 2023.

18. Ventura L. Poorest Countries in the World 2022 // Global finance. 2022. URL: <https://www.gfmag.com/global-data/economic-data/the-poorest-countries-in-the-world>

19. Азеведо Жоао Педро. Измерение бедности от шума к сигналу ... и как в этом могут помочь СМИ // Группа Всемирного Банка. URL: <https://www.vsemirnyjbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/central-asia/TJ-Poverty-Measurement-Media-Training-ru.pdf>

20. Александров Є.Л., Александрова О.Є. Заходи боротьби з бідністю: зарубіжний та вітчизняний досвід // Фундаментальні дослідження. 2015. №9. С. 101-105.

21. Бідність / КОМПАС. URL: [https://www.coe.int/uk/web/compass/poverty#:~:text=Межа%20бідності%20часто%20встановлюється%20на,%2C9%20€\)%20на%20день](https://www.coe.int/uk/web/compass/poverty#:~:text=Межа%20бідності%20часто%20встановлюється%20на,%2C9%20€)%20на%20день)
22. Бурлай Т.В., Дмитрук Д.А., Костриця В.І., Левін Р.Я. Політика соціальної якості: теорія та міжнародні підходи в контексті завдань повоєнної реконструкції України // Суспільні трансформації: міждисциплінарний аспект Український соціум, 2022, № 3 (82). С. 9–30.
23. Врахування гендерних аспектів та потреб вразливих груп населення при наданні послуг у ЦНАП. Пріоритети у наданні послуг під час повномасштабного вторгнення в Україну : PROSTO. Україна-Швеція. Березень 2023. [https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/843/PROSTO_Gender_report_Hope Comms_March_2023_UKR.pdf](https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/843/PROSTO_Gender_report_Hope_Comms_March_2023_UKR.pdf)
24. Гуцол Н.А. Проблеми та шляхи подолання бідності в Україні : Кваліфікаційна (магістерська) робота // Спеціальність 051 Економіка. 2020. 81 с.
25. Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй : Декларація, Резолюція від 08.09.2000 № 55/2. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU00044>
26. Демографічні фактори бідності [Текст] / за ред. Е. М. Лібанової. К. : Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України, 2009. 184 с.
27. Демографічні чинники бідності (колективна монографія) / За ред. Е.М. Лібанової. К.: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України. 2009. 184 с.
28. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
29. Дитяча бідність: прогностні оцінки впливу війни на стан домогосподарств з дітьми // Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України. Квітень 2023. <https://idss.org.ua/arhiv/Ukraine%20Child%20Poverty%20Brief%202023%20ukr.pdf>
30. Економікс: короткий курс: Пер. з 1-го англ. вид. / С.Л. Брю, К.Р. Макконнелл. 2015. XVIII, 462 с.

31. Економічне майбутнє України: поради Римського клубу та фідбек вітчизняного бізнесу. Delo.ua. URL: <https://delo.ua/business/ekonomichne-majbutnje-uk-rajiniporadi-rimskogo-klubu-ta-fidbek-v-341003/>

32. Зона бедствия: 25 лет после землетрясения в Спитаке. Deutsche Welle. URL: <https://goo.su/aDbj>

33. Ключник Р. М. Особливості інтерпретації бідності в економічній науці // Академічний огляд. 2022. № 1 (56). С. 14-20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao_2022_2_3.

34. Ключник Р. М., Лимонова Е. М. Особливості дослідження бідності у країнах світу // Академічний огляд. 2022. № 2 (57). С. 24-35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao_2022_2_3.

35. Лібанова Е. М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу / Нац. академія наук України, Ін-т демографії та соц. досліджень ім. М. В. Птухи. Умань : Видавець "Сочінський М.М.", 2020. 456 с.

36. Методологічні пояснення // Укрстат. URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/StatInfo/Poiasn/dompoasn.htm#:~:text=Квінтільний%20коефіцієнт%20фондів%20—%20співвідношення%20сумарних,за%20показником%20середньодушових%20еквівалентних%20доходів>

37. Приоритеты социального обеспечения: тенденции, проблемы и решения // Международная ассоциация социального обеспечения ISSA. 2022. URL: <https://ww1.issa.int/sites/default/files/documents/2022-04/5-priorities-report-Europe-WEB.pdf>

38. Про затвердження Методики комплексної оцінки бідності : Мінсоцполітики України, Мінекономрозвитку України, Мінфін України [...]; Наказ, Методика, Перелік від 18.05.2017 № 827/403/507/113/232. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0728-17#Text>

39. Прогнозна оцінка рівня бідності в Україні у 2022 році за трьома сценаріями розвитку соціально-економічних процесів внаслідок російсько-української війни // Національна академія наук України інститут демографії та соціальних

- досліджень імені М.В. Птухи. 2022.
URL: <https://www.idss.org.ua/arhiv/Прогноз%20бідності%202022%20.pdf>
40. Родіонова М.Є. Методи виміру бідності у країнах: порівняльний аналіз // Гуманітарні науки. Вісник Фінансового університету. 2015. №1. С. 42-47.
41. Руководство по измерению бедности : Европейская экономическая комиссия организации объединенных наций, Организация Объединенных Наций. Нью-Йорк и Женева, 2017. 211 с. URL: https://unece.org/fileadmin/DAM/stats/publications/2018/ECECESSTAT20174_ru.pdf
42. Руководство по измерению бедности: Дезагрегирование данных : Европейская экономическая комиссия организации объединенных наций, Организация Объединенных Наций. Нью-Йорк и Женева, 2020. 274 с. URL: https://unece.org/sites/default/files/2021-01/ECECESSTAT20204_RU.pdf
43. Суб'єктивна бідність / Вікіпедія. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Бедность#:~:text=Субъективная%20бедность%20—%20это%20концепция%20бедности,либо%20считают%20бедными%20своих%20друзей.>
44. Тютюнник С. В. Бідність та удосконалення методики її оцінювання // Соціально-економічний розвиток України в умовах трансформаційних змін: виклики, тенденції, перспективи (колективна монографія) / за заг. ред. професора В. І. Аранчій. Полтава : ТОВ НВП „Укрпромторгсервіс”, 2013. С. 110-122.
45. Углубленный обзор субъективных показателей бедности : Европейская экономическая комиссия, Конференция европейских статистиков. Семидесятая пленарная сессия Женева, 20–22 июня 2022 года. 2022. ECE/CES/2022/9. 16 с. URL: https://unece.org/sites/default/files/2022-04/ECE_CES_2022_9-2204786R.pdf
46. Фокіна-Мезенцева К. В. Прикордонна співпраця на рівні регіонів: сучасні проблеми та концептуальні особливості. Донецьк: Юго-Восток, 2011. 143 с.
47. Чуприна О. О. Соціальна нерівність і бідність в Україні [Текст] // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна теорія та право: зб. наук. пр. Х. : Право, 2011. №2 (5). С. 57-66.

48. Шеховцова А.Ю. Бідність в Україні як соціальне явище та шляхи її подолання : маг. роб. / Національний університет «Києво-Могилянська академія», Факультет економічних наук, Кафедра фінансів. 2020. 88 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Огляд іноземної літератури

Thomson S., Cylus J., Evetovits T. 2019. Can people afford to pay for health care? New evidence on financial protection in Europe. Copenhagen, World Health Organization – Regional Office for Europe. Eurohealth. Vol.25, No.3, P. 41-46. URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/332516/Eurohealth-25-3-41-46-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

This report brings together data on unmet need and financial hardship to assess whether people living in Europe can afford to pay for health care. Drawing on contributions from national experts in 24 countries, the report shows that financial hardship varies widely in Europe, and that there is room for improvement even in high-income countries that provide the whole population with access to publicly financed health services. Catastrophic health spending is heavily concentrated among the poorest households in all of the countries in the study. Gaps in coverage arise from weaknesses in the design of three policy areas: population entitlement, the benefits package and user charges.

The report summarizes actions that can reduce unmet need and financial hardship by strengthening coverage policy. It also highlights actions that should be avoided.

Azevedo Joao Pedro. Measuring poverty from noise to signal...and how the media can help. The World Bank Group. URL: <https://www.vsemirnyjbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/central-asia/TJ-Poverty-Measurement-Media-Training-ru.pdf>

The work examines simple and complex approaches to understanding poverty. Understanding Changes in Poverty brings together different methods to decompose the contributions to poverty reduction. A simple approach quantifies the contribution of

changes in demographics, employment, earnings, public transfers, and remittances to poverty reduction. A more complex approach quantifies the contributions to poverty reduction from changes in individual and household characteristics, including changes in the sectoral, occupational, and educational structure of the workforce, as well as changes in the returns to individual and household characteristics.

Understanding Changes in Poverty implements these approaches and finds that labor income growth that is, growth in income per worker rather than an increase in the number of employed workers was the largest contributor to moderate poverty reduction in 21 countries experiencing substantial reductions in poverty over the past decade. Changes in demographics, public transfers, and remittances helped, but made relatively smaller contributions to poverty reduction.

The article helps to understand Changes in Poverty that will be of particular relevance to development practitioners interested in better understanding distributional changes over time.

The methods and tools presented in this work can also be applied to better understand changes in inequality or any other distributional change.

Boretskaya N., Krapivina G. Problems of Overcoming Poverty in the World and in Ukraine (on the Example of Volunteering and Voluntourism) // Економічний вісник Донбасу. 2020. № 4 (62). С. 140-147.

The article examines the global problems of our time. One of them is poverty. The purpose of the article is to study the problem of poverty and determine the priority directions and forms of overcoming it in Ukraine based on the study of world experience.

Special attention in the work is paid to the study of the forms of overcoming poverty and the negative consequences of the impoverishment of the population and the impact of these processes on the development of the economy and social life. In the

course of the research, the essence of the category of poverty, its causes, concepts and indicators for studying poverty, which are used in world practice, were considered.

The article shows that the positive role of social integration in overcoming poverty is determined based on the identification and analysis of the possibilities of implementing effective state management mechanisms in Ukraine to prevent the negative consequences of poverty based on foreign experience.

The work examines the level of poverty and substantiates ways of solving the problem of poverty in modern conditions. Poverty indicators in the EU and Ukraine are also evaluated. The areas of poverty reduction that Ukraine must achieve are considered, namely: economic growth; updating the minimum wage and minimum wage, pensions to realistic values; GDP growth and increase in human development index; reduction of inflation, taxes, unemployment.

Kasradze T., Zarnadze N. 2018. Enhancing workforce competitiveness through improving quality of education – an indispensable means for overcoming poverty. International Journal of Innovative Technologies in Economy, 1(5(17), P. 19-21. URL: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/01062018/5654

The article determines that the strengthening of globalization and integration of economies has led to the growth of global problems. Today, most of the planet is starving.

It has been found that the problems are exacerbated by the progress of scientific and technological progress, which leaves a colossal part of the human workforce out of the production process.

The work substantiates that it is impossible to overcome poverty without economic growth. However, economic growth does not affect poverty equally in all countries.

It is noted that economic growth is possible in the country without creating a significant number of jobs. Among the many tools for improving employment and poverty reduction, we consider education to be the most important.

Додаток Б



Ім'я користувача:
Міжнародного менеджменту Олійник Вікторія

ID перевірки:
1015126842

Дата перевірки:
17.05.2023 11:02:43 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
17.05.2023 11:07:06 EEST

ID користувача:
100005721

Назва документа: Лаврінченко Н.В. Подолання бідності як чинник глобального економічного зростання

Кількість сторінок: 52 Кількість слів: 11598 Кількість символів: 88984 Розмір файлу: 592.75 KB ID файлу: 1014808712

20.5% Схожість

Найбільша схожість: 4.68% з Інтернет-джерелом (<https://www.idss.org.ua/arhiv/Ukraine%20Child%20Poverty%20Brief%2>)

16.3% Джерела з Інтернету

285

Сторінка 54

9.64% Джерела з Бібліотеки

540

Сторінка 58

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел